

Περιεχόμενα

Περίληψη	
Περιεχόμενα	
Εισαγωγή	
Κεφάλαιο 1: Βασικές έννοιες – Θεσμικό πλαίσιο	
1.1. Διοικητική αποκέντρωση	
1.2. Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας»	
Κεφάλαιο 2: Αρμοδιότητες Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης	
2.1. Αρμοδιότητες Ο.Τ.Α. α' βαθμού.	
2.2. Αρμοδιότητες Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης	
Κεφάλαιο 3: Πόροι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	
3.1. Έσοδα δήμων και κοινοτήτων.	
3.1.1. Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (Κ.Α.Π.) για τους Δήμους και τις Κοινότητες	
3.1.2. Επιχορηγήσεις προς τους Ο.Τ.Α. α' βαθμού	
3.1.3. Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ε.Π.Τ.Α.)	
3.2. Έσοδα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης	
3.2.1. Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι για τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις	
3.2.2. Επιχορηγήσεις προς τις Νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις	
Κεφάλαιο 4: Προγράμματα Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης	
4.1. Προγράμματα Ο.Τ.Α. α' βαθμού (ΣΑΤΑ)	
4.1.1. Περιεχόμενο και διαδικασία κατάρτισης, υλοποίησης και χρηματοδότησης της Σ.Α.Τ.Α.	
4.2. Προγράμματα Ο.Τ.Α. β' βαθμού (Σ.Α.Ν.Α.)	
4.2.1. Νομαρχιακά Προγράμματα που χρηματοδοτούνται από τους Κ.Α.Π.	
4.2.2. Προγράμματα που χρηματοδοτούνται από επιχορηγήσεις του Κρατικού Προϋπολογισμού	
4.2.3. Νομαρχιακά Προγράμματα ΣΑΝΑ/3	
Κεφάλαιο 5: Τα οικονομικά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	
Εισαγωγή	
5.1. Κρατική χρηματοδότηση προς τους Δήμους και τις Κοινότητες.	
5.2. Κρατική χρηματοδότηση προς τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις	
Κεφάλαιο 6: Περιφέρειες: Η Αποκέντρωση της Δημόσιας Διοίκησης	
6.1. Θεσμικό πλαίσιο	
6.2. Περιφερειακά Ταμεία Ανάπτυξης	
6.3. Ο Οργανισμός της Περιφέρειας: Πόροι - Υπηρεσίες	
Συμπεράσματα	
Βιβλιογραφία	

Περίληψη

Τα τελευταία είκοσι περίπου χρόνια συζητήθηκε πολύ το θέμα της διοικητικής διάρθρωσης της Ελλάδας. Ήταν φανερό πως δεν ανταποκρινόταν στις σύγχρονες αντιλήψεις. Η συνειδητοποίηση του προβλήματος έγινε στη δεκαετία του 1980 και οδήγησε στην αναζήτηση μιας νέας οργανωτικής δομής και στην αναπροσαρμογή των λειτουργιών. Ο ρόλος της περιφέρειας ενισχύθηκε και η τοπική αυτοδιοίκηση άλλαξε με το νόμο 2503/97.

Στην εργασία αυτή θα εξεταστεί κατά πόσο υποστηρίζονται οι σκοποί της διοικητικής αποκέντρωσης οικονομικά.

Ακολουθεί η παρουσίαση των μέσων που χρησιμοποιεί η κεντρική διοίκηση για τη χρηματοδότηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης α΄ και β΄ βαθμού και το κύριο μέρος της παρουσίασης, η ανάλυση των οικονομικών στοιχείων που αφορούν την κρατική χρηματοδότηση της τοπικής αυτοδιοίκησης

Εξετάζοντας το θέμα της αποκέντρωσης του κράτους σε σχέση με τους πόρους που διατίθενται γι΄ αυτό το σκοπό, θα εξετάσουμε σύντομα και τα οικονομικά των Περιφερειών.

Λέξεις Κλειδιά

Αποκέντρωση, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Περιφερειακή Διοίκηση, Δήμοι, Κοινότητες, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση

Summary

The subject of administrative structure of Greece was discussed a lot, the last twenty years. It was obvious that it did not correspond in the modern perceptions.

The awareness of problem became in the decade 1980 and led to the search of new organizational structure and to the readjustment of operations. The role of the Regions was strengthened and the Local Self-government changed with law 2503/97.

In this project it will be examined if the numbers support the aims of administrative decentralization. Next follows the presentation of tools be used by the central administration for the financing of Local Self-government and the main part of this presentation, the financial analysis of Local Self-government.

Examining the subject of decentralization of the state, we will examine shortly also the finances of Regions.

Εισαγωγή

Τα προηγούμενα χρόνια έγινε φανερό ότι η διοικητική διάρθρωση και λειτουργία της χώρας δεν ανταποκρινόταν πλέον στις σύγχρονες αντιλήψεις.

Η συνειδητοποίηση του προβλήματος έγινε στη δεκαετία του 1980 και οδήγησε στην αναζήτηση μιας νέας οργανωτικής δομής και στην αναπροσαρμογή των λειτουργιών.

Οι ν. 1622/86 και 2218/94 αποτελούν σταθμούς στο εγχείρημα της αναδιάρθρωσης του κράτους. Η δημιουργία των περιφερειών, η καθιέρωση της δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης στο επίπεδο του νομού και η ενίσχυση της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης αποτελούν τα πρώτα βήματα ανατροπής του μοντέλου μιας συγκεντρωτικού τύπου οργάνωσης που χαρακτήριζε πάντα το ελληνικό κράτος.

Η έννοια της τοπικής αυτοδιοίκησης άλλαξε ριζικά και ο ρόλος της περιφέρειας ενισχύθηκε με το ν. 2503/97. Με το νόμο αυτό οικοδομήθηκαν οι προϋποθέσεις για περαιτέρω αποκέντρωση στο επίπεδο της περιφέρειας. Η περιφέρεια εννοείται πλέον ως ενιαία αποκεντρωμένη μονάδα διοίκησης του κράτους που αναλαμβάνει το σχεδιασμό, τον προγραμματισμό, το συντονισμό και την εφαρμογή των πολιτικών για την αναπτυξιακή πορεία του χώρου ευθύνης της.

Επίσης, ο ν. 2503/98 καθόρισε το εύρος των αρμοδιοτήτων που ανήκουν στο Γενικό Γραμματέα της περιφέρειας και τις αρμοδιότητες που ασκούν οι υπηρεσίες που βρίσκονται στη χωρική έκταση της, συμπεριλαμβανομένων και των υπηρεσιών της περιφέρειας στο νομό ή νομαρχία. Ο Γενικός Γραμματέας της περιφέρειας είναι εκπρόσωπος της κυβέρνησης.

Στα πλαίσια αυτής της εργασίας θα εξεταστεί κατά πόσο οι αριθμοί επιβεβαιώνουν ή ανατρέπουν τον παραπάνω σχεδιασμό και τους σκοπούς

της διοικητικής αποκέντρωσης. Ή, από μια άλλη οπτική γωνία, υποστηρίχθηκε και σε ποιο βαθμό αυτή η διαδικασία της διοικητικής αποκέντρωσης από την κεντρική διοίκηση;

Πρώτα θα γίνει μια αναφορά σε ότι αφορά τις αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης α΄ και β΄ βαθμού. Στη συνέχεια θα ακολουθήσει μια σύντομη περιγραφή των επενδυτικών προγραμμάτων και της διαδικασία κατάρτισής τους.

Ακολουθεί η παρουσίαση των μέσων που χρησιμοποιεί η κεντρική διοίκηση για τη χρηματοδότηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης α΄ και β΄ βαθμού και το κύριο μέρος της παρουσίασης, η ανάλυση των οικονομικών στοιχείων που αφορούν την κρατική χρηματοδότηση της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Πρώτα παρουσιάζεται η πορεία της κρατικής χρηματοδότησης προς τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης α΄ βαθμού και στη συνέχεια η πορεία της κρατικής χρηματοδότησης των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων. Η χρονική περίοδος που καλύπτεται είναι τα έτη 1997 έως και 2001 για τα οποία υπάρχουν τελικά απολογιστικά στοιχεία.

Εξετάζοντας το θέμα της αποκέντρωσης του κράτους από τη σκοπιά των αριθμών, των πόρων που διατίθενται δηλαδή σε θεσμούς που στηρίζουν την αποκέντρωση, επιβάλλεται να εξετάσουμε σύντομα και τα οικονομικά των Περιφερειών, περιγράφοντας πρώτα το πλαίσιο λειτουργίας τους.

Τέλος, θα γίνει μια σύντομη ανακεφαλαίωση με τη σχετική εξαγωγή συμπερασμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Βασικές έννοιες – Θεσμικό πλαίσιο

1.1. Διοικητική αποκέντρωση

Το άρθρο 102 του Συντάγματος ορίζει ότι η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων του κράτους ανήκει στους ΟΤΑ.

Ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελεί το δεύτερο σκέλος διοικητικής οργάνωσης του κράτους, μετά την κεντρική διοίκηση.

Η (laiki kiriarxia) δημιουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης είχε ως σκοπό να απελευθερώσει την κεντρική διοίκηση από τον ασφυκτικό κλοιό της συγκεντρωτικής και γραφειοκρατικής κεντρικής εξουσίας.

Την πρώτη βαθμίδα τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελούν οι δήμοι και οι κοινότητες. Με τις διατάξεις των ν. 2218/94 και 2240/94 καθιερώθηκε σε επίπεδο νομού η δεύτερη βαθμίδα τοπικής αυτοδιοίκησης την οποία αποτελούν οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις (Ν.Α.). Τέλος, με το ν. 2503/97 συγκροτήθηκαν οι Περιφέρειες ως βασικό επίπεδο της πραγματικά αποκεντρωμένης δημόσιας (κεντρικής) διοίκησης.

1.2. Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας»

Το πρόγραμμα αυτό, που σχεδιάστηκε σε εφαρμογή των διατάξεων του ν. 2539/97, άρχισε να υλοποιείται στις αρχές του 1999 και είχε ως στόχο την τεχνική και οικονομική υποστήριξη των νέων δήμων σε δύο τομείς ταυτόχρονα¹:

1. Στον τομέα της οργανωτικής συγκρότησης και βελτίωσης της εσωτερικής τους λειτουργίας και

¹ Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2000, ΥΠ.ΟΙΚ.Ο.

2. Στον τομέα της βελτίωσης των υποδομών τους ώστε με την ολοκλήρωση του προγράμματος να έχουν αποκτήσει όλοι οι δήμοι της χώρας ένα ελάχιστο επίπεδο διοικητικής και κοινωνικής υποδομής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Αρμοδιότητες Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

2.1. Αρμοδιότητες Ο.Τ.Α. α' βαθμού.

Σύμφωνα με το άρθρο 24 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, η διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων ανήκει στην αρμοδιότητα των Δήμων και των Κοινοτήτων, κύρια μέριμνα των οποίων αποτελεί η προαγωγή των κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων, καθώς και των πολιτιστικών και πνευματικών ενδιαφερόντων των κατοίκων της.

Με το ν. 2880/2001 μεταφέρθηκαν ήδη στην πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση ορισμένες νέες αρμοδιότητες² όπως π.χ. οι αρμοδιότητες συντήρησης και επισκευής των σχολείων από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, οι αρμοδιότητες για τα αθλητικά κέντρα και γυμναστήρια από το Υπουργείο Πολιτισμού και οι αρμοδιότητες για τους κρατικούς βρεφονηπιακούς σταθμούς.

Για την αποτελεσματικότερη άσκηση των παραπάνω αρμοδιοτήτων αλλά και για την αναβάθμιση ποσοτικά, και ποιοτικά των αντίστοιχων υπηρεσιών, ο πιο πάνω νόμος προέβλεψε και τη μεταφορά των αναγκαίων πόρων³.

Παράλληλα το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης θέσπισε συγκεκριμένα κριτήρια κατανομής των νέων αυτών πόρων, για πρώτη δε φορά επιχορήγησε δήμους και κοινότητες με κονδύλια μεγαλύτερα εκείνων που προβλέπονταν από τους Κ.Α.Π., προκειμένου να υλοποιήσουν προγράμματα σχετικά με την πολιτική προστασία.

Το 2002 σχεδιάστηκε να μεταφερθούν στην πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση οι αρμοδιότητες των υγειονομικών επιθεωρητών, να ολοκληρωθεί η μεταφορά των λιμενικών ταμείων και να αρχίσει η

² Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2002, ΥΠ.ΟΙΚ.Ο.

³ Σύμφωνα με το άρθρο 102 παρ. 5 του Συντάγματος.

λειτουργία της δημοτικής αστυνομίας. Οι αρμοδιότητες αυτές και κάθε αρμοδιότητα που μεταβιβάζεται στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, σύμφωνα με το άρθρο 102 παρ. 5 του Συντάγματος, θα συνοδεύεται από τους απαιτούμενους πόρους για την άσκησή τους.

Άλλα μέτρα που προωθήθηκαν ήταν οι διαδημοτικές συνεργασίες Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η εφαρμογή διπλογραφικού συστήματος σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης με πληθυσμό άνω των 5.000 κατοίκων ή με έσοδα άνω των 500 εκατομμυρίων δραχμών ετησίως, η υποχρεωτική δημιουργία ταμειακών υπηρεσιών στους δήμους άνω των 5.000 κατοίκων και το ενιαίο σύστημα παρακολούθησης και ελέγχου των οικονομικών τους.

Πιο συγκεκριμένα, στην αρμοδιότητα των Δήμων και των Κοινοτήτων ανήκουν ιδίως:

- η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία:
 1. συστημάτων ύδρευσης, άρδευσης και αποχέτευσης,
 2. αντιπλημμυρικών και εγγειοβελτιωτικών έργων,
 3. έργων δημοτικής και κοινοτικής οδοποιίας, πλατειών, γεφυρών
 4. έργων ηλεκτροφωτισμού των κοινόχρηστων χώρων,
 5. χώρων πρασίνου, βοσκοτόπων, υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων,
 6. κοιμητηρίων
 7. χώρων άθλησης και αναψυχής
 8. λαϊκών αγορών,
- η λειτουργία των εμποροπανηγύρεων,
- η καθαριότητα και η διαχείριση των απορριμμάτων, η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία λουτρών και αποχωρητηρίων,
- η ίδρυση και η λειτουργία

1. παιδικών, βρεφικών, βρεφονηπιακών σταθμών και νηπιαγωγείων,
 2. κέντρων ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων,
 3. βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, Κ.Α.Π.Η, και κέντρων υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με ειδικές ανάγκες,
 4. η μελέτη και εφαρμογή κοινωνικών προγραμμάτων,
- η ίδρυση, κατασκευή και λειτουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων,
 1. σχολών διδασκαλίας μουσικής, χορού, ζωγραφικής
 2. κέντρων επαγγελματικού προσανατολισμού,
 3. η μελέτη και εφαρμογή πολιτιστικών προγραμμάτων,
 - η εξασφάλιση στέγης και η δημιουργία θέρετρων,
 - η μελέτη, διαχείριση και εκτέλεση προγραμμάτων οικιστικής και πολεοδομικής ανάπτυξης,
 - η προστασία:
 1. του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος,
 2. της ζωής και της υγείας των κατοίκων και η κατάρτιση προγραμμάτων πρόληψης, άμεσης βοήθειας και θεραπείας,
 - πολιτιστικά:
 1. Η ίδρυση και λειτουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, όπως βιβλιοθήκες, μουσεία, πινακοθήκες, φιλαρμονικές, θέατρα,
 2. Η επισκευή και συντήρηση παραδοσιακών ή ιστορικών κτιρίων που παραχωρούνται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς ή κοινωνικές και πολιτιστικές λειτουργίες και σε συνεργασία με τους αρμόδιους

δημόσιους φορείς, η συντήρηση και λειτουργία αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων της περιοχής.

- η κατασκευή, επισκευή και συντήρηση
 1. σχολικών κτιρίων,
 2. και διαχείριση των δημοτικών και κοινοτικών σταδίων, των γυμναστηρίων και των αθλητικών κέντρων,
 3. η προστασία, η αξιοποίηση και εκμετάλλευση των τοπικών φυσικών πόρων και περιοχών, των ιαματικών πηγών και των ήπιων μορφών ενέργειας,

- η υλοποίηση του πολεοδομικού σχεδιασμού, σύμφωνα με το εγκεκριμένο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο, Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.), καθώς και κάθε άλλο σχέδιο χωροταξικού επιπέδου και η τήρηση των δεδομένων του κτηματολογίου της περιοχής τους, όπως αυτά προκύπτουν από το συνολικό σχεδιασμό και την ολοκληρωμένη διαχείριση του Εθνικού Κτηματολογίου,

- Οδικές ρυθμίσεις:
 1. Η ρύθμιση της κυκλοφορίας, ο καθορισμός πεζοδρόμων, μονοδρομήσεων και κατευθύνσεων της κυκλοφορίας, ο προσδιορισμός και η λειτουργία των χώρων στάθμευσης οχημάτων,
 2. Η ονομασία των οδών και των πλατειών και η τοποθέτηση πινακίδων, η αρίθμηση των κτισμάτων καθώς και η διοίκηση της αστικής συγκοινωνίας,

- έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν
 1. την καθαριότητα, την κυκλοφορία και στάθμευση των οχημάτων,
 2. την οικοδόμηση,

3. την ύδρευση, την άρδευση, την αποχέτευση την ηχορύπανση,
 4. τη ρύπανση των θαλασσών από πηγές ξηράς, την προστασία των επίγειων και υπόγειων υδάτινων αποθεμάτων
 5. την προστασία του περιβάλλοντος,
- ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν την λειτουργία των πάσης φύσεως επιτηδευμάτων και επαγγελμάτων,
 - η ίδρυση και λειτουργία δημοτικών ή κοινοτικών εργαστηρίων και ο έλεγχος των υγρών, στερεών και αέριων αποβλήτων, της ρύπανσης των υδάτων και της θάλασσας,
 - η χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας
 1. όλων των καταστημάτων και επιχειρήσεων, οι όροι λειτουργίας των οποίων καθορίζονται από υγειονομικές διατάξεις,
 2. μικροπωλητών και λειτουργίας κυλικείων σε κοινόχρηστους χώρους (άλση, κήπους κλπ.),
 3. θεάτρων, κινηματογράφων και παρεμφερών επιχειρήσεων, που προβλέπονται από τους Α.Ν 445/1937 και 446/1937,
 4. μουσικής σε δημόσια κέντρα, που προβλέπονται από αστυνομικές διατάξεις και χορηγούνται σύμφωνα με την Α5/3010/85 υγειονομική διάταξη (Β' - 593),
 5. ψυχαγωγικών παιδιών, που προβλέπονται από αστυνομικές διατάξεις και δεν υπάγονται στις διατάξεις του Ν. 2000 / 1991,
 - η διαχείριση της δημοτικής ή κοινοτικής περιουσίας και η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία δημοτικών ή κοινοτικών καταστημάτων,
 - η μελέτη, εκτέλεση και εκμετάλλευση βιοτεχνικών κέντρων και κτιρίων στις ειδικές βιοτεχνικές και βιομηχανικές ζώνες που καθορίζονται στα πλαίσια του πολεοδομικού και του χωροταξικού σχεδιασμού,

- η εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής τους,
- η αποθήκευση και η εμπορία υγρών και αερίων καυσίμων,
- η σύναψη προγραμματικών συμβάσεων και
- η έκδοση κανονιστικών αποφάσεων σύμφωνα με το άρθρο 37.
- Παιδικοί και βρεφονηπιακοί σταθμοί (Άρθρο 26):

Κρατικοί παιδικοί και βρεφονηπιακοί σταθμοί που λειτουργούν με τις διατάξεις του από 2/11/1935 Α.Ν. (ΦΕΚ 527 Α') μεταβιβάζονται στους Δήμους, εφόσον έχουν πληθυσμό άνω των 5.000 κατοίκων ή στα Συμβούλια Περιοχής στη διοικητική περιφέρεια των οποίων λειτουργούν, εφόσον δεν υπάρχουν Δήμοι με τον πληθυσμό αυτό και λειτουργούν ως Δημοτικά Νομικά Πρόσωπα του άρθρου 203 του παρόντος διατάγματος.

- Υπαίθριο και πλανόδιο εμπόριο (Άρθρο 27):

Οι άδειες για την άσκηση των υπαίθριων ή πλανόδιων εμπορικών δραστηριοτήτων της παραγράφου 2 του άρθρου 30 του νόμου 2000/1991 (ΦΕΚ 206 Α'/1991) χορηγούνται από τους Ο.Τ.Α. μετά από γνώμη του αρμόδιου κατά τόπο εμπορικού συλλόγου. Με απόφαση του Υπουργού Εμπορίου καθορίζονται οι λεπτομέρειες της χορηγήσεως που αφορούν την εκχώρηση αρμοδιοτήτων του προηγούμενου εδαφίου.

- Επιλογή εκπροσώπων σε τηλεπικοινωνιακά πρακτορεία /τηλεφωνεία (Άρθρο 28):

Η αρμοδιότητα για την επιλογή της ανάθεσης ή αφαίρεσης από τον Οργανισμό Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος (Ο.Τ.Ε.) της αντιπροσώπευσής του

στα τηλεπικοινωνιακά πρακτορεία ή τηλεφωνεία μεταβιβάζεται στους Δήμους και τις Κοινότητες και ασκείται με απόφαση του οικείου Δημοτικού ή Κοινοτικού Συμβουλίου.

- Μεταφορά Μαθητών (Άρθρο 29):

1. Η κατά το άρθρο 2 παράγραφος 9 του Νόμου 1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α') μεταφορά των μαθητών στον τόπο που λειτουργεί το σχολείο πραγματοποιείται από τους οικείους Ο.Τ.Α. είτε με τη χρησιμοποίηση ιδιόκτητων μέσων είτε με τη χρήση των συνήθων αστικών και υπεραστικών μέσων είτε με μίσθωση ιδιωτικών μέσων μεταφοράς είτε με άλλο πρόσφορο τρόπο.
2. Για θέματα που προκύπτουν όταν η μεταφορά αναφέρεται σε μαθητές διαφορετικών Ο.Τ.Α. αποφασίζει η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Οικονομικών και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, που εκδίδεται το Σεπτέμβριο κάθε έτους, κατανέμονται στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις οι πιστώσεις για μεταφορά μαθητών που εγγράφονται στον Κρατικό Προϋπολογισμό.

- Φύλαξη Δημοτικών και Κοινοτικών χώρων απορριμμάτων (Άρθρο 30):

Οι Δήμαρχοι και οι Πρόεδροι Κοινοτήτων λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα ασφαλούς φύλαξης των χώρων απορριμμάτων, για την αποφυγή ανάφλεξης και πρόκλησης πυρκαγιών.

- Λαϊκές αγορές (Άρθρο 31)

Επιτρέπεται στους Ο.Τ.Α με απόφαση του Δημοτικού ή Κοινοτικού τους Συμβουλίου, που εκδίδεται μετά από γνώμη των επαγγελματικών οργανώσεων των εμπόρων, βιοτεχνών και επαγγελματιών της περιοχής, να καθορίζουν τους όρους, τις προϋποθέσεις και κάθε άλλη απαραίτητη

λεπτομέρεια για τη διενέργεια κατά τις Κυριακές παζαριού σε προκαθορισμένους χώρους ευθύνης τους.

- Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων - Μεταφορά πόρων (Άρθρο 32)

1. Με Προεδρικά Διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση των Υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και του αρμόδιου κατά περίπτωση Υπουργού, **αρμοδιότητες, που ασκούνται από:**

α) τους Υπουργούς,

β) τους Προϊσταμένους των κεντρικών υπηρεσιών των Υπουργείων και

γ) τους Προϊσταμένους των Περιφερειακών Αρχών Νομαρχιακού και Διανομαρχιακού επιπέδου των Υπουργείων,

μπορεί να μεταβιβάζονται σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εφόσον αφορούν υποθέσεις τοπικού χαρακτήρα.

2. Με όμοια Διατάγματα και με τις παραπάνω προϋποθέσεις, αρμοδιότητες που ασκούνται από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ή δημόσιες επιχειρήσεις ή οργανισμούς κοινής ωφέλειας μπορεί να μεταβιβάζονται σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης μετά από σύμφωνη γνώμη του διοικητικού συμβουλίου τους.

3. Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις, με τα ίδια διατάγματα που προσυπογράφονται και από τον Υπουργό Οικονομικών, εξασφαλίζεται στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και η **μεταφορά των αναγκαίων, για την άσκηση των νέων αρμοδιοτήτων τους, πόρων.**

- Κατάργηση Λιμενικών Ταμείων - Μεταφορά αρμοδιοτήτων κ.λπ. (Άρθρο 33):

Με Προεδρικά Διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση των Υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Δημοσίων Έργων και Εμπορικής Ναυτιλίας, μπορεί να καταργούνται λιμενικά ταμεία και οι αρμοδιότητές τους να μεταφέρονται σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης ύστερα από σύμφωνη γνώμη συμβουλίων τους και γνώμη των λιμενικών επιτροπών.

- Συμβάσεις (Άρθρο 34):

Δήμοι, Κοινότητες, Σύνδεσμοι, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου της Αυτοδιοίκησης μπορούν να συνάπτουν μεταξύ τους συμβάσεις με τις οποίες ανατίθεται η άσκηση αρμοδιοτήτων του ενός φορέα στον άλλο. Στην ανάθεση μπορεί να περιλαμβάνεται η αρμοδιότητα επιβολής, βεβαίωσης και είσπραξης τελών, δικαιωμάτων και εισφορών.

- Προγραμματικές συμβάσεις (Άρθρο 35):

Για τη μελέτη και εκτέλεση έργων ή προγραμμάτων ανάπτυξης μιας περιοχής και για την παροχή υπηρεσιών οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι Σύνδεσμοι Δήμων και Κοινοτήτων, η Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας, οι Τοπικές Ενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων, οι Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης και τα Δημοτικά και Κοινοτικά Ιδρύματα μπορούν να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις με φορείς του δημοσίου τομέα της παραγράφου 6 του άρθρου 1 του Ν. 1256/1982 (ΦΕΚ 65). Στις προγραμματικές συμβάσεις επιτρέπεται η συμμετοχή και επιχειρήσεων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Συνεταιρισμών, Επιμελητηρίων και Επιστημονικών Φορέων Δημόσιου Δικαίου.

- Ανάθεση ασκήσεως αρμοδιοτήτων σε άλλα Νομικά Πρόσωπα (Άρθρο 36)

Οι Δήμοι και οι Κοινότητες μπορούν, κατ'εξαίρεση, να αναθέτουν για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα την άσκηση ορισμένης αρμοδιότητάς τους στο Κράτος ή σε άλλο Νομικό Πρόσωπο.

- Γνώμη των συμβουλίων για ειδικά θέματα - Συμμετοχή σε προγράμματα περιφερειακής αναπτύξεως (Άρθρο 38).

Προκειμένου να εκδώσουν οι κρατικές αρχές οποιαδήποτε διοικητική κανονιστική πράξη, που αφορά την προστασία του περιβάλλοντος και τα ρυθμιστικά ή χωροταξικά σχέδια πρέπει να ζητούν τη γνώμη των Δημοτικών ή Κοινοτικών Συμβουλίων των Δήμων ή των Κοινοτήτων ή των διοικητικών συμβουλίων των Ενώσεων Δήμων και Κοινοτήτων, στην περιφέρεια των οποίων πρόκειται να ισχύουν αυτές οι πράξεις, με κάποιες διακρίσεις.

Λεπτομέρειες για Οικονομική Διοίκηση, Περιουσία, Έργα, Απαλλοτριώσεις δίνουν τα άρθρα 215-276 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα⁴

⁴ Π.Δ. 410/1995, ΦΕΚ Α' 231

2.2. Αρμοδιότητες Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης

Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων νομαρχιακού επιπέδου ανήκει στις Ν.Α. **Στις Ν.Α. ανατέθηκαν όλες οι σχετικές αρμοδιότητες των Νομαρχών και των νομαρχιακών υπηρεσιών**, με εξαίρεση τις αρμοδιότητες σε θέματα δημόσιας περιουσίας και τις αρμοδιότητες:

- α. Των Υπουργείων Εθνικής Άμυνας, Εξωτερικών, Οικονομικών και Δικαιοσύνης.
 - β. Της εποπτείας των Ο.Τ.Α. πρώτου βαθμού του Υπουργείου Εσωτερικών.
 - γ. Της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας.
 - δ. Των Συνοριακών Σταθμών Υγειονομικού Κτηνιατρικού Ελέγχου (Σ.Υ.Κ.Ε.) του Υπουργείου Γεωργίας.
- Η κατασκευή σχολικών κτιρίων υπάγεται στην αρμοδιότητα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Σε απρόβλεπτες και εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από αίτημα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, να ανατεθεί στον Ο.Σ.Κ. Κατ' εξαίρεση, η κατασκευή σχολικών κτιρίων του Νομού Αττικής παραμένει στην αρμοδιότητα του Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων (Ο.Σ.Κ.).
 - Μεταφορά μαθητών: Για θέματα που προκύπτουν όταν η μεταφορά αναφέρεται σε μαθητές διαφορετικών Ο.Τ.Α. αποφασίζει η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση.
 - Η Ν.Α. έχει, στα πλαίσια του δημοκρατικού προγραμματισμού, τις αρμοδιότητες που αναφέρονται στο άρθρο 22 παράγραφος 1 του Ν.1622/1986 και τις ασκεί σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 72 - 74 του ίδιου νόμου.

- Σε περίπτωση πολέμου, επιστράτευσης, θεομηνίας ή άμεσης και επείγουσας κοινωνικής ανάγκης, που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη ή υγεία ή για την αντιμετώπιση αναγκών της άμυνας της χώρας και ύστερα από απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, ο κατά περίπτωση αρμόδιος Υπουργός μπορεί να παρέχει διαταγές, εντολές ή οδηγίες απευθείας προς τις υπηρεσίες της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, οι οποίες για το σκοπό αυτόν θεωρείται ότι υπάγονται σε αυτόν.
- Μεταβίβαση Αρμοδιοτήτων (Άρθρο 9)

Με Προεδρικό Διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης, Εσωτερικών και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, μπορούν να μεταβιβάζονται στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις αρμοδιότητες της κρατικής διοίκησης εκτός των αρμοδιοτήτων της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας οι οποίες εναρμονίζονται με το χαρακτήρα, τη φύση και την αποστολή τους, καθώς και οι απαραίτητοι πόροι για την άσκηση των αρμοδιοτήτων αυτών.

Οι αρμοδιότητες αυτές ασκούνται από τις Ν.Α. μόνο μέσα στα εδαφικά τους όρια. Με όμοια διατάγματα και με τις ίδιες προϋποθέσεις, αρμοδιότητες που ανήκουν σε Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου ή δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς κοινής ωφέλειας μπορεί να μεταβιβάζονται στη Ν.Α. μετά από σύμφωνη γνώμη του διοικητικού συμβουλίου τους.

- Ανάθεση Αρμοδιοτήτων (Άρθρο 10)

Οι Ν.Α. μπορούν να αναθέτουν την άσκηση αρμοδιοτήτων τους σε Ο.Τ.Α. ή σε Συμβούλια Περιοχής, ύστερα από αίτησή τους. Η ανάθεση γίνεται με απόφαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου (Ν.Σ.) που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των μελών του. Με την απόφαση ανάθεσης μπορεί να καθορίζονται όροι για την άσκηση των αρμοδιοτήτων αυτών.

- Γνώμη Συλλογικών Οργάνων (Άρθρο 11)

Διατάξεις της νομοθεσίας, που προβλέπουν τη γνωμοδότηση συλλογικού οργάνου εφαρμόζονται αναλόγως για την άσκηση των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων από τις Ν.Α. Η συγκρότηση των συλλογικών οργάνων γίνεται από τα αρμόδια όργανα της Ν.Α. με ανάλογη εφαρμογή των αντίστοιχων διατάξεων.

- Συμβάσεις (Άρθρο 12)

1. Δήμοι, Κοινότητες, Σύνδεσμοι, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου της Αυτοδιοίκησης μπορούν να συνάπτουν μεταξύ τους συμβάσεις με τις οποίες ανατίθεται η άσκηση αρμοδιοτήτων του ενός φορέα στον άλλο.

2. Οι συμβαλλόμενοι φορείς μπορεί να χρηματοδοτούνται για την εκτέλεση των συμβάσεων από τον Κρατικό Προϋπολογισμό ή το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων ή τους προϋπολογισμούς, άλλων φορέων του δημόσιου τομέα.

3. Δήμοι, Κοινότητες, Σύνδεσμοι, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου της Αυτοδιοίκησης, μπορούν να αναθέτουν σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή κοινοπραξίες, την παροχή υπηρεσιών ή την εκτέλεση προγραμμάτων, με τη διενέργεια διαγωνισμού.

- Οι Αρμοδιότητες και Λειτουργίες των Οργάνων της Ν.Α. περιγράφονται στα άρθρα 49-65 του Κώδικα της Ν.Α.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Πόροι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

3.1. Έσοδα δήμων και κοινοτήτων.

Τα έσοδα των Ο.Τ.Α. α' βαθμού είναι⁵:

α. **Τακτικά**, που προέρχονται από:

1. θεσμοθετημένους υπέρ αυτών πόρους,
2. τα εισοδήματα της κινητής και ακίνητης περιουσίας τους,
3. ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα,
4. φόρους, τέλη, δικαιώματα και εισφορές,
5. τοπικά δυνητικά τέλη και εισφορές.

β. **Έκτακτα**, που προέρχονται από:

1. δάνεια, δωρεές, κληροδοτήματα και κληρονομίες,
2. εκποίηση περιουσιακών στοιχείων και
3. κάθε άλλη πηγή.

Οι πόροι των Ο.Τ.Α. α' βαθμού που προέρχονται από τον κρατικό προϋπολογισμό είναι οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (Κ.Α.Π.) και οι επιχορηγήσεις.

3.1.1. Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (Κ.Α.Π.) για τους Δήμους και τις Κοινότητες

Με τις διατάξεις του Ν. 1828/89 παρέχεται η δυνατότητα χρηματοδότησης των Ο.Τ.Α. από τους Κ.Α.Π., το ύψος των οποίων ορίζεται από το νόμο και

⁵ Ν 1828/1989 Αναμόρφωση φορολογίας εισοδήματος κ.λπ. κεφάλαιο δ' οικονομικοί πόροι της τοπικής αυτοδιοίκησης Άρθρο 25. Έσοδα δήμων και κοινοτήτων.

δεν επηρεάζεται κάθε φορά από τη βούληση της κεντρικής διοίκησης. Εμφανίζονται στον Κ.Α.Ε. 3210 και τις υποκατηγορίες αυτού.

Η καθιέρωση των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων στόχευε στην χρηματοδότηση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης από φορολογικά έσοδα ώστε το συνολικό τους ύψος να αποδεσμεύεται από τρέχουσες πολιτικές παρεμβάσεις και να διευκολύνεται ο οικονομικός προγραμματισμός των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Σκοπός της κατανομής των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων είναι η άμβλυνση των δημοσιονομικών και γεωγραφικών ανισοτήτων μέσω⁶:

- της εξασφάλισης κάλυψης των εξόδων λειτουργίας των ΟΤΑ
- της χρηματοδότησης κοινωνικών δράσεων
- της χρηματοδότησης εξειδικευμένων προγραμμάτων και δράσεων που συντείνουν στη βελτίωση της ποιότητας παροχής υπηρεσιών προς τους πολίτες.

Μέχρι την ψήφιση του Ν. 2539/97 βασικό κριτήριο κατανομής των Κ.Α.Π. ήταν το πληθυσμιακό. Με τον παραπάνω νόμο όμως θεσμοθετήθηκαν τα παρακάτω κριτήρια κατανομής:

1. Το μήκος των δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης
2. Το μήκος και η βατότητα του οδικού δικτύου
3. Ο ορεινός, πεδινός ή νησιώτικος χαρακτήρας του Ο.Τ.Α.
4. Το επίπεδο των κοινωνικών εξυπηρετήσεων
5. Η δυνατότητα άντλησης τοπικών πόρων
6. Το πληθυσμιακό μέγεθος, οι πληθυσμιακές διακυμάνσεις ανά εποχές και η δημογραφική τάση
7. Οι κλιματολογικές συνθήκες
8. Οι περιβαλλοντικές συνθήκες

⁶ Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2001, ΥΠ.ΟΙΚ.Ο.

9. Ο αριθμός των σχολικών αιθουσών

Σκοπός της καθιέρωσης των παραπάνω κριτηρίων ήταν η αντικειμενικοποίηση του τρόπου κατανομής των πόρων αυτών και της οικονομικής ενίσχυσης των οικονομικά ασθενέστερων Ο.Τ.Α.

Οι πολιτικές οι οποίες χρηματοδοτήθηκαν μέσω των ΚΑΠ είναι:

1. κοινωνικές

- Χρηματοδότηση ΚΑΠΗ.
- Χρηματοδότηση ΟΤΑ στην περιφέρεια των οποίων λειτουργούν καταυλισμοί αθίγγανων.
- Καταβολή παραπληγικού επιδόματος από τους ΟΤΑ.
- Χρηματοδότηση βρεφονηπιακών σταθμών.

2. εξειδικευμένα προγράμματα

- Χρηματοδότηση ΟΤΑ προς εξόφληση παλαιότερων οφειλών τους.
- Κάλυψη μισθοδοσίας νέων επιστημόνων, που εκπαιδεύτηκαν στο πρόγραμμα κατάρτισης για τους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ και οι οποίοι προσλήφθηκαν από τους δήμους.
- Οικονομική ενίσχυση αναπτυξιακών συνδέσμων.
- Χρηματοδότηση μεμονωμένων ΟΤΑ νησιών.

3. βελτίωση ποιότητας παροχής υπηρεσιών

- Κάλυψη λειτουργικών δαπανών και μικροεπισκευών των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Κάλυψη λειτουργικών αναγκών των δημοτικών και κοινοτικών εργαστηρίων αφαλάτωσης ύδατος.

- Υλοποίηση προγράμματος λειτουργίας κέντρων εξυπηρέτησης πολιτών.

Οι κεντρικοί αυτοτελείς πόροι των δήμων και κοινοτήτων προέρχονται από τις παρακάτω πηγές εσόδων:

1. φόρο εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων,
2. τέλη κυκλοφορίας αυτοκινήτων,
3. Φόρο Ακίνητης Περιουσίας (Φ.Α.Π.),
4. φόρους που έχουν θεσπιστεί υπέρ της τοπικής αυτοδιοίκησης

Από αυτά τα έσοδα του φόρου εισοδήματος το ένα τρίτο (1/3) εγγράφεται στον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων και διατίθεται για τη χρηματοδότηση επενδυτικών δραστηριοτήτων των δήμων, κοινοτήτων και αναπτυξιακών συνδέσμων. Τα υπόλοιπα δύο τρίτα (2/3) εγγράφονται στον τακτικό προϋπολογισμό και διατίθενται για γενικές δαπάνες δήμων, κοινοτήτων και αναπτυξιακών συνδέσμων.

Η απόδοση των πόρων αυτών καλύπτει το κόστος των υπηρεσιών για τις αρμοδιότητες που έχουν μεταβιβασθεί στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Στους πόρους αυτούς συμπεριλαμβάνονται και οι χρηματοδοτήσεις προς την τοπική αυτοδιοίκηση για τη λειτουργία και μισθοδοσία του προσωπικού των Κ.Α.Π.Η. από τα Υπουργεία Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Αιγαίου και τη λειτουργία σχολείων από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Από τις συνολικές καθαρές ετήσιες εισπράξεις του φόρου εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων αποδίδεται στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης ποσοστό 20%.

Από τα ποσά που εισπράττονται για τα τέλη κυκλοφορίας αυτοκινήτων ποσοστό 50% αποδίδεται στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης.

Το 3% του φόρου μεταβίβασης ακινήτων αποδίδεται και αυτό για να χρηματοδοτήσει τους Κ.Α.Π.

Με το νόμο 2503/97 καθιερώθηκε υπέρ των Ο.Τ.Α. ένας νέος πόρος που είναι ένα ποσοστό 20% επί των καθαρών εισπράξεων από τους τόκους καταθέσεων.

Τα τέλη καθαριότητας και φωτισμού, που προβλέπονται από τις διατάξεις των άρθρων 21 και 22 του β.δ. 24-9/20.10.1958 (ΦΕΚ Α' 171) και του άρθρου 4 του ν. 1080/1980 (ΦΕΚ Α' 246), ενοποιούνται σε ενιαίο ανταποδοτικό τέλος.

3.1.2. Επιχορηγήσεις προς τους Ο.Τ.Α. α' βαθμού

Εκτός από τους Κεντρικούς Αυτοτελείς πόρους, οι δήμοι και οι κοινότητες ενισχύονται από τον κρατικό προϋπολογισμό και με κονδύλια επιχορηγήσεων που προορίζονται κυρίως για τους δήμους που δημιουργήθηκαν από συνένωση, για την αναπλήρωση των τελών των Οργανισμών Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ) που καταργήθηκαν και για τους Ο.Τ.Α. που εκτελούν αναπτυξιακά έργα. Εμφανίζονται στον Κ.Α.Ε. 2220 και τις υποκατηγορίες αυτού.

3.1.3. Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ε.Π.Τ.Α.)⁷

Για την πραγματοποίηση των υποδομών και την υποστήριξη της οργάνωσης και λειτουργίας των δήμων και κοινοτήτων καθώς και για την πραγματοποίηση των αναγκαίων δημόσιων επενδύσεων τοπικής ανάπτυξης, καταρτίστηκε ως ειδικό αναπτυξιακό πρόγραμμα του άρθρου 71 παράγραφος 4 του ν. 1622/1986 (ΦΕΚ 92 Α') το Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ε.Π.Τ.Α.).

⁷ Ν 2539/1997 συγκρότηση πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης

Το Ε.Π.Τ.Α. έχει πενταετή χρονική διάρκεια (1998 - 2002) που μπορεί να παραταθεί σε επτά χρόνια (1998 - 2004) με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου και περιέχει 5 υποπρογράμματα.

Πόροι του Ε.Π.Τ.Α. είναι:

α) Ποσοστό 8,50% των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων του άρθρου 25 του ν. 1828/1989 (ΦΕΚ 2 Α'), που εγγράφονται στον τακτικό προϋπολογισμό, για τη χρηματοδότηση των Υποπρογραμμάτων 1, 2 και 4.

β) Ποσοστό 20% των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων του άρθρου 25 του ν. 1828/1989 (ΦΕΚ 2 Α'), που εγγράφονται στον προϋπολογισμό δημόσιων επενδύσεων (Σ.Α.Τ.Α.), για τη χρηματοδότηση του Υποπρογράμματος 4.

γ) Το ποσό του λογαριασμού του άρθρου 67 του ν. 3033/1954 (ΦΕΚ 253 Α') και το ποσό των τόκων των χρηματικών υπολοίπων του άρθρου 232, παράγραφος 1, του π.δ/τος 410/1995, που διαχειρίζεται το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, καθώς και όλα τα ποσά των ειδικών λογαριασμών και πόρων του Κρατικού Προϋπολογισμού που διαχειρίζονται τα Υπουργεία, αυτοτελείς Δημόσιες Υπηρεσίες και Δημόσιοι Οργανισμοί, με τα οποία επιχορηγούνται δήμοι και κοινότητες για τη χρηματοδότηση των Υποπρογραμμάτων 4 και 5.

δ) Ποσοστό 80% του φόρου των τόκων καταθέσεων του άρθρου 9 παράγραφος 5α του ν. 2503/1997 (ΦΕΚ 107 Α'), για τη χρηματοδότηση των Υποπρογραμμάτων 1, 2 και 4.

ε) Οι πόροι Εθνικών και Περιφερειακών Κοινοτικών Προγραμμάτων και Πρωτοβουλιών που διαχειρίζονται τα Υπουργεία και οι Περιφέρειες, οι οποίοι αφορούν έργα δήμων και κοινοτήτων και λοιπές επενδύσεις τοπικής ανάπτυξης, για τη χρηματοδότηση των Υποπρογραμμάτων 2, 3 και 5.

στ) Οι πόροι του Προγράμματος Δημόσιων Επενδύσεων με τους οποίους χρηματοδοτούνται έργα δήμων και κοινοτήτων, για τη χρηματοδότηση των Υποπρογραμμάτων 3, 4 και 5.

Με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, τα ποσά με τα οποία χρηματοδοτούνται έργα των Υποπρογραμμάτων 4 και 5, από 1ης Ιανουαρίου του έτους 1999 εγγράφονται στις Συλλογικές Αποφάσεις Έργων Περιφέρειας (Σ.Α.Ε.Π.). Για το Υποπρόγραμμα 3 εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 4 παρ. 2 του ν. 2503/1997 (ΦΕΚ 107 Α').

Το υπόλοιπο 20% του φόρου των τόκων καταθέσεων του άρθρου 9 παράγραφος 5α του ν. 2503/1997 (ΦΕΚ 107 Α') κατανέμεται στους Ο.Τ.Α. κατά τις διατάξεις του άρθρου 25, παράγραφος 5 του ν. 1828/1989 (ΦΕΚ 2 Α').

Από 1ης Ιανουαρίου του έτους 1998 απαγορεύεται η χρηματοδότηση δήμων και κοινοτήτων με υπουργικές αποφάσεις ή μέσω προγραμματικών συμβάσεων από πόρους ειδικών λογαριασμών, του Κρατικού Προϋπολογισμού και του προγράμματος των δημοσίων επενδύσεων, που δεν εντάσσονται στους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους ή στους πόρους του Ε.Π.Τ.Α. της παρ. 4 του παρόντος.

Κριτήρια κατανομής εσόδων:

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση της Κ.Ε.Δ.Κ.Ε. καθορίζονται τα κριτήρια και η διαδικασία κατανομής των εσόδων που εγγράφονται στον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων και στον τακτικό προϋπολογισμό.

Ως κριτήρια κατανομής λαμβάνονται υπόψη ιδίως:

1. το μήκος των δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης,
2. το μήκος και η βατότητα του οδικού δικτύου,
3. ο ορεινός, πεδινός ή νησιώτικος χαρακτήρας του Ο.Τ.Α.,
4. το επίπεδο των κοινωνικών εξυπηρετήσεων,
5. η δυνατότητα άντλησης τοπικών πόρων,
6. το πληθυσμιακό μέγεθος, οι πληθυσμιακές διακυμάνσεις ανά εποχές και η δημογραφική τάση,
7. οι κλιματολογικές συνθήκες και ο αριθμός των σχολικών αιθουσών,
8. οι περιβαλλοντικές συνθήκες.

3.2. Έσοδα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης

Τα έσοδα της Ν.Α. είναι⁸:

α. **Τακτικά**, που προέρχονται από:

1. φόρους, τέλη δικαιώματα και εισφορές,
2. εισοδήματα από εκμετάλλευση της κινητής και ακίνητης περιουσίας, ειδική ετήσια οικονομική ενίσχυση του τακτικού προϋπολογισμού για την κάλυψη του κόστους άσκησης κρατικών αρμοδιοτήτων, οι οποίες μεταβιβάζονται στη Ν.Α.,
3. κεντρικούς αυτοτελείς πόρους,
4. πιστώσεις του προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων,
5. τέλη, δικαιώματα και εισφορές ανταποδοτικού χαρακτήρα.

β. **Έκτακτα**, που προέρχονται από:

1. έσοδα από τέλη για χρήση έργων που γίνονται με δανεισμό,
2. δάνεια, δωρεές, κληροδοσίες και κληρονομίες,
3. επιχορηγήσεις φορέων του δημόσιου τομέα,

⁸ Άρθρο 82 του Κώδικα Ν.Α.

4. εκποίηση περιουσιακών στοιχείων και
5. χρηματοδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή άλλων διεθνών οργανισμών,
6. κάθε άλλη πηγή.

Με απόφαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου μπορεί να επιβάλλονται τέλη, δικαιώματα ή εισφορές για υπηρεσίες ή έργα που συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, στην καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών και στην ανάπτυξη της περιφέρειας της Ν.Α..

Τα τέλη, τα δικαιώματα και οι εισφορές αυτές έχουν ανταποδοτικό χαρακτήρα. Το ύψος των τελών ή εισφορών, οι υπόχρεοι στην καταβολή τους και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια ορίζονται με την απόφαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου.

Σε περίπτωση εκτέλεσης έργων με δανεισμό, το Νομαρχιακό Συμβούλιο μπορεί να επιβάλλει τέλη χρήσης των έργων για την εξασφάλιση των τοκοχρεολυτικών δόσεων των δανείων και έως ότου εξοφληθούν.

Με το Ν. 2672/98 θεσμοθετήθηκε και η δημιουργία ειδικού αποθεματικού κεφαλαίου της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης για να χρηματοδοτούνται από αυτό οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις σε περιόδους που πιθανώς υπάρξει υστέρηση εσόδων, για την αντιμετώπιση εκτάκτων και επείγουσών δαπανών και για την ενίσχυση των επενδύσεων.

Οι πόροι των Ο.Τ.Α. β' βαθμού που προέρχονται από τον κρατικό προϋπολογισμό είναι οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (Κ.Α.Π.) και οι επιχορηγήσεις.

3.2.1. Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι για τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις⁹

⁹ βλ. και σελ. 14

Εμφανίζονται στον Κ.Α.Ε. 3220 και τις υποκατηγορίες αυτού. Αποδίδονται ετησίως στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και αποτελούνται από το:

1. 15% επί των τελών κυκλοφορίας αυτοκινήτων
2. 10% επί του φόρου μεταβίβασης οικοδομών, οικοπέδων και αγροκτημάτων
3. 10% επί του πρόσθετου εφάπαξ ειδικού τέλους στα επιβατικά, φορτηγά αυτοκίνητα και λεωφορεία Ι.Χ. και Δ.Χ. που κυκλοφορούν για πρώτη φορά
4. 2% επί του Φόρου Προστιθέμενης αξίας
5. 100% επί των τελών διενέργειας τεχνικών ελέγχων οχημάτων

Με τους Κ.Α.Π. οι Νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις καλύπτουν

- λειτουργικές ανάγκες
- δαπάνες χορήγησης βοηθημάτων υγειονομικής περίθαλψης
- επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας
- επενδύσεις νομαρχιακής αυτοδιοίκησης

3.2.2. Επιχορηγήσεις προς τις Νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις

Εμφανίζονται στους Κ.Α.Ε. 2270 και 2280 και τις υποκατηγορίες αυτών. Εγγράφονται στους προϋπολογισμούς των Περιφερειών οι οποίες και φροντίζουν για την απόδοσή τους στις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις. Οι επιχορηγήσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό που προβλέπονται για τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις καλύπτουν δαπάνες που διατίθενται για:

- την υγειονομική περίθαλψη και λοιπά έξοδα ασφαλισμένων του δημοσίου, για όσο καιρό οι δαπάνες αυτές βαρύνουν τον προϋπολογισμό της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, καθώς και κάθε αύξηση που προκαλείται από απόφαση της κεντρικής διοίκησης

- τη μισθοδοσία του προσωπικού της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης και την ενδεχόμενη αύξηση που μπορεί να προκύψει από αποφάσεις της κεντρικής διοίκησης
- την κάλυψη μέρους των λειτουργικών δαπανών των νοσηλευτικών ιδρυμάτων
- τη μισθοδοσία του προσωπικού και μέρους των λειτουργικών δαπανών των προνοιακών ιδρυμάτων
- τη μεταφορά μαθητών δημοσίων σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
- την αποζημίωση επιμισθίων εκπαιδευτικών
- τη λειτουργία σχολών εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού
- τις επενδύσεις των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων για την εκτέλεση συγχρηματοδοτούμενων έργων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Προγράμματα Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

4.1. Προγράμματα Ο.Τ.Α. α' βαθμού (Σ.Α.Τ.Α.)

Η κατάρτιση του Αναπτυξιακού Προγράμματος ΟΤΑ γίνεται αφού ληφθούν υπόψη και τα περιγραφόμενα στο Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ε.Π.Τ.Α.) όπως προβλέπεται στο άρθρο 13 του Ν.2539/1997 «Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης».

Πόρος για τη χρηματοδότηση της Σ.Α.Τ.Α. (Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης) σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 25 του Ν. 1828/89, είναι ποσοστό 20% από τις συνολικές ετήσιες εισπράξεις του φόρου εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, αποτελεί δε κεντρικό αυτοτελή πόρο (έσοδο) των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Για την απόδοση των εσόδων αυτών στους δικαιούχους ΟΤΑ, το 1/3 του αναλογούντος ποσού, εγγράφεται στον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων και διατίθεται για τη χρηματοδότηση επενδυτικών δραστηριοτήτων των ΟΤΑ.

4.1.1. Περιεχόμενο και διαδικασία κατάρτισης, υλοποίησης και χρηματοδότησης της Σ.Α.Τ.Α.

Το ποσό που εγγράφεται στον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων για χρηματοδότηση των ΟΤΑ, αποτελεί πάγιο έσοδο των Δήμων και Κοινοτήτων για την κάλυψη επενδυτικών δαπανών που κάποτε καλύπτονταν από τα Νομαρχιακά Προγράμματα. Επομένως, το ποσό που χορηγείται σε κάθε Ο.Τ.Α. με τη Σ.Α.Τ.Α. χρησιμοποιείται για τη χρηματοδότηση των τεχνικών προγραμμάτων τους, στα οποία περιλαμβάνονται όλα τα έργα (συνεχιζόμενα ή νέα) που κατασκευάζουν οι τεχνικές υπηρεσίες των Ο.Τ.Α ή της Τ.Υ.Δ.Κ., τα οποία είναι στην αρμοδιότητα των Ο.Τ.Α. και εξυπηρετούν δικές τους ανάγκες.

Οι πιστώσεις που χορηγούνται σε κάθε Ο.Τ.Α. με βάση τα παραπάνω, χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για την εκτέλεση έργων και την εκπόνηση μελετών δημοσίων επενδύσεων, όπως καθορίζονται στις διατάξεις του Ν.Δ. 2957/54 ή σε σχετικές αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας. **Σε καμιά περίπτωση δεν επιτρέπεται η διάθεση των πιστώσεων αυτών για την κάλυψη λειτουργικών δαπανών των Ο.Τ.Α.**

Η χρηματοδότηση της Σ.Α.Τ.Α. γίνεται από το ΥΠ.ΟΙΚ.Ο. κάθε τρίμηνο ύστερα από πρόταση του ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α.

Στη συνέχεια μεταβιβάζονται οι πιστώσεις της Σ.Α.Τ.Α. στους δικαιούχους Ο.Τ.Α., με την προϋπόθεση ότι θα έχουν καταρτισθεί και εγκριθεί, σύμφωνα με την ισχύουσα διαδικασία, τα αντίστοιχα προγράμματά τους. Η πορεία εκτέλεσης των έργων που περιλαμβάνονται στο τεχνικό πρόγραμμα κάθε Ο.Τ.Α. αποτελεί τη βάση για την ομαλή χρηματοδότηση των σχετικών δαπανών από τη Σ.Α.Τ.Α.

4.2. Προγράμματα Ο.Τ.Α. β' βαθμού (Σ.Α.Ν.Α.)

Τα Νομαρχιακά Προγράμματα που καταρτίζουν οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις μπορούν να περιλαμβάνουν έργα των Π.Ε.Π. και Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και εντάσσονται στη Σ.Α.Ν.Α. (Συλλογική Απόφαση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης).

Στις περιπτώσεις που εγκρίνεται η ένταξη πράξεων σε Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα με τελικό δικαιούχο Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση τότε η πράξη εντάσσεται σε συλλογική απόφαση (Σ.Α.Ε./Μ) του αντίστοιχου Υπουργείου ως έργο με επιχορήγηση της Ν.Α. και η πίστωση μεταβιβάζεται σ' αυτήν με τις ισχύουσες διαδικασίες.

Παρόμοια διαδικασία εφαρμόζεται και στις περιπτώσεις όπου οι αρμόδιες Διαχειριστικές Αρχές των Π.Ε.Π και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών

εντάσσουν πράξεις με τελικό δικαιούχο Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και εγγραφή αντίστοιχου έργου σε Σ.Α.Ε.Π.

4.2.1. Νομαρχιακά Προγράμματα που χρηματοδοτούνται από τους Κ.Α.Π.

Τα Νομαρχιακά Προγράμματα καταρτίζονται από τα Νομαρχιακά Συμβούλια με βάση τους στόχους και τα πλαίσια της αναπτυξιακής πολιτικής σε επίπεδο Περιφέρειας. Η κατανομή των πόρων ακολουθεί τις παρακάτω προτεραιότητες:

- α) Εξόφληση οφειλών των προηγούμενων ετών από εκτελεσθείσες εργασίες, ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις, δικαστικές αποφάσεις κλπ.
- β) Εκτέλεση και ολοκλήρωση συνεχιζόμενων έργων
- γ) Πολιτιστικές εκδηλώσεις ευρείας απήχησης στο Νομό
- δ) Νέα έργα

4.2.2. Προγράμματα που χρηματοδοτούνται από επιχορηγήσεις του Κρατικού Προϋπολογισμού

Τα Προγράμματα αυτά καταρτίζονται με τις ίδιες διαδικασίες κατάρτισης των Νομαρχιακών Προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από τους Κ.Α.Π. Οι πρόσθετοι πόροι από τις επιχορηγήσεις του κρατικού προϋπολογισμού για συγχρηματοδοτούμενα έργα θα καλύπτουν την ίδια συμμετοχή για υλοποίηση Κοινοτικών Προγραμμάτων πλην έργων Π.Ε.Π. και Κοινοτικών Πρωτοβουλιών που καλύπτονται από τον προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων (ΣΑΝΑ/3).

4.2.3. Νομαρχιακά Προγράμματα ΣΑΝΑ/3

Τα Νομαρχιακά Προγράμματα Δημοσίων Επενδύσεων ΣΑΝΑ/3 καταρτίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 2860/2000 και της ισχύουσας περί Δημοσίων Επενδύσεων, Διοίκηση Περιφέρειας, Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης κλπ. νομοθεσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Τα οικονομικά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Εισαγωγή

Ακολουθεί ανάλυση των οικονομικών στοιχείων που αφορούν την κρατική χρηματοδότηση της τοπικής αυτοδιοίκησης. Πρώτα παρουσιάζεται η πορεία της κρατικής χρηματοδότησης προς τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' βαθμού και στη συνέχεια η πορεία της κρατικής χρηματοδότησης των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων. Η χρονική περίοδος που καλύπτεται είναι τα έτη 1997 έως και 2001 για τα οποία υπάρχουν τελικά απολογιστικά στοιχεία¹⁰

Η κρατική χρηματοδότηση αποτελείται,

1. όσον αφορά τους δήμους και τις κοινότητες και από τον **Τακτικό Προϋπολογισμό**,
 - i. από τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (Κ.Α.Π.),
 - ii. από τις Επιχορηγήσεις,
 - iii. από τα ποσά για Χορηγίες σε δημάρχους και κοινοτάρχες και Συντάξεις δημοτικών και κοινοτικών συμβούλων και
 - iv. από τις Αποδόσεις Τοπικού Χαρακτήρα (στους Ο.Τ.Α. α' βαθμού Δωδεκανήσου και στους δήμους Μεσολογγίου, Αιτωλικού κ.λπ. που προβλέπονται από τις διατάξεις των Ν.Δ. 420/70, Ν. 1080/80, Ν. 1144/70 και της παραγράφου 7 του άρθρου 3 του Ν. 1740/87).

Επιπλέον, οι δήμοι και οι κοινότητες χρηματοδοτούνται και από το **Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε)** για την εκτέλεση του

¹⁰ Για το 2001 τα οικονομικά στοιχεία για τη Σ.Α.Τ.Α. καθώς και αυτά της Ν.Α. αποτελούν εκτίμηση πραγματοποιήσεων λόγω έλλειψης τελικών απολογιστικών στοιχείων.

επενδυτικού τους προγράμματος μέσω της Συλλογικής Απόφασης Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Σ.Α.Τ.Α.) που περιλαμβάνει όλα τα εγκεκριμένα έργα που υπέβαλαν οι Ο.Τ.Α. α΄ βαθμού μέσω του επενδυτικού τους προγράμματος.

2. όσον αφορά τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και από τον **Τακτικό Προϋπολογισμό,**

- i. από τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (Κ.Α.Π.),
- ii. από τις Επιχορηγήσεις και
- iii. από τα ποσά που απαιτούνται για την κάλυψη της υγειονομικής περίθαλψης και λοιπά έξοδα ασφαλισμένων του δημοσίου.

Επιπλέον, οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις χρηματοδοτούνται και από το **Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων** (Π.Δ.Ε) για την εκτέλεση του επενδυτικού τους προγράμματος μέσω της Συλλογικής Απόφασης Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (Σ.Α.Ν.Α.) που περιλαμβάνει όλα τα εγκεκριμένα έργα που υπέβαλαν οι Ο.Τ.Α. β΄ βαθμού μέσω του επενδυτικού τους προγράμματος.

5.1. Κρατική χρηματοδότηση προς τους Δήμους και τις Κοινότητες.

Στον Πίνακα 1 φαίνονται τα ποσά της κρατικής χρηματοδότησης προς τους δήμους και τις κοινότητες από τον τακτικό προϋπολογισμό και από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων για τα έτη 1997 έως και 2001. Τα ποσά εκφράζονται σε εκατομμύρια δραχμές.

Η πρώτη γραμμή του πίνακα αθροίζει τα ποσά των επιχορηγήσεων, των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων, των τοπικών αποδόσεων και των χορηγιών και συντάξεων ώστε να προκύπτει το συνολικό ποσό που διατέθηκε από τον Τακτικό Προϋπολογισμό. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Σ.Α.Τ.Α.) χρηματοδοτείται μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

Αυτό που γίνεται αμέσως φανερό είναι η σημαντική αύξηση που παρουσίασε η χρηματοδότηση των δήμων και κοινοτήτων από τον τακτικό προϋπολογισμό που ποσοστιαία έφθασε το 73,6 % το έτος 2001 συγκριτικά με το έτος 1997.

Η σημαντική αυτή αύξηση οφείλεται στον διπλασιασμό σχεδόν (αύξηση 90%) των Κεντρικών Αυτοτελών πόρων, που αποτελούν από το 79,29% (το 1997) έως το 86,75% (το 2001) της χρηματοδότησης των δήμων και κοινοτήτων από τον Τακτικό Προϋπολογισμό. Σημαντικά αυξήθηκαν και τα ποσά που διατέθηκαν για τη χρηματοδότηση των επενδύσεων από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (48%).

Τα ποσά των επιχορηγήσεων ήταν χαμηλά και μειώθηκαν σχεδόν στο μισό το 2001 αποτελώντας πλέον μόνο ένα μικρό ποσοστό της κρατικής χρηματοδότησης από τον Τακτικό Προϋπολογισμό.

σε εκατομμύρια δραχμές

	1997	1998	1999	2000	2001
Από τον Τ.Π.	303.836,5	384.119,7	448.581,8	465.256,6	527.515,1
Επιχορηγήσεις	23.301,0	26.610,4	24.270,7	21.279,8	11.006,2
Κ.Α.Π.	240.913,5	310.062,2	372.392,8	388.148,3	457.627,3
Αποδόσεις Τοπικού Χαρακτήρα	2.981,5	3.333,5	4.216,2	4.273,0	4.804,6
Χορηγίες Συντάξεις	36.640,5	44.113,6	47.702,1	51.555,5	54.077,0
Από το Π.Δ.Ε.					
Σ.Α.Τ.Α.	101.383,0	114.275,8	120.064,0	156.000,0	150.000,0

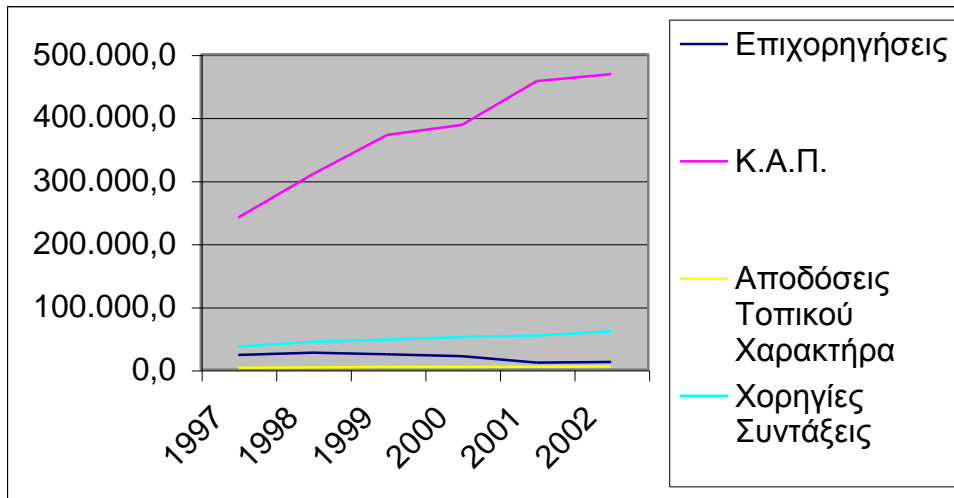
Πηγή: ΥΠ.ΟΙΚ.Ο

Πίνακας 1

Οι παραπάνω παρατηρήσεις απεικονίζονται και στο Σχήμα 1, όπου είναι φανερή η πορεία αλλά και η σημασία των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων στη διαμόρφωση του ύψους της κρατικής χρηματοδότησης των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης μέσω του Τακτικού Προϋπολογισμού.

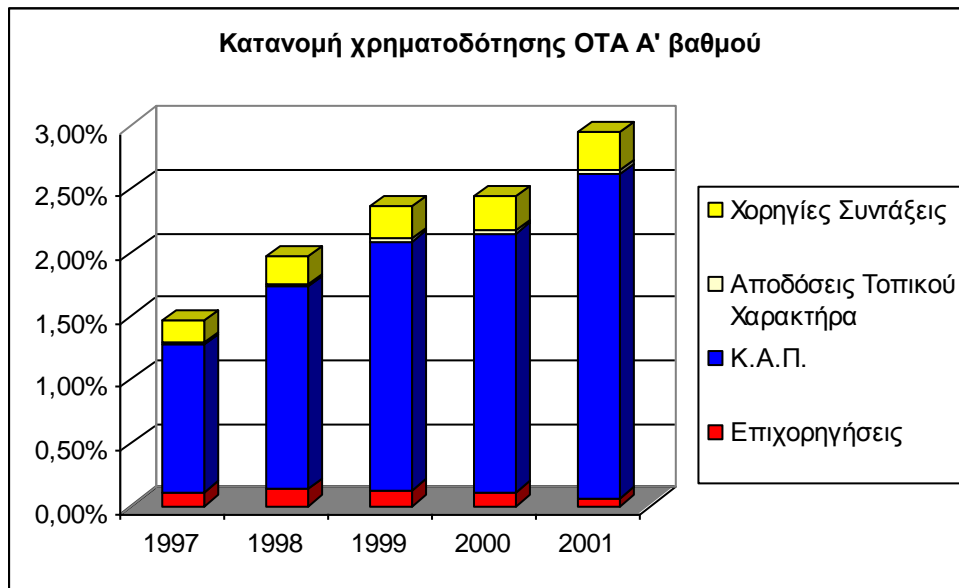
Το ίδιο απεικονίζεται στο Σχήμα 2, σε σχέση όμως με τα ποσοστά συμμετοχής στις συνολικές δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού (βλ. και Πίνακα 3).

σε εκατομμύρια δραχμές

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Σχήμα 1

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Σχήμα 2

Στον Πίνακα 2 καταγράφονται οι ποσοστιαίες μεταβολές από έτος σε έτος για την εξεταζόμενη περίοδο. Έτσι βλέπουμε την ποσοστιαία μεταβολή για

κάθε κατηγορία κρατικής χρηματοδότησης προς τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης το έτος 1998 σε σχέση με το έτος 1997, το έτος 1999 σε σχέση με το έτος 1998 κ.ο.κ.

Από τον Πίνακα 2 προκύπτουν δύο βασικές παρατηρήσεις:

- Η σημαντική και σχετικά σταθερή αύξηση των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων που οδηγούν και σε σημαντικά ποσοστά αύξησης και το σύνολο των χρηματοδοτήσεων των δήμων και κοινοτήτων από τον Τακτικό προϋπολογισμό. Εδώ θα πρέπει να παρατηρήσουμε επίσης και το μεταβατικό διάστημα του έτους 1998, μετά την ψήφιση του Ν.2539/97 με το πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας».
- Η πορεία του ποσού της Συλλογικής Απόφασης Τοπικής Αυτοδιοίκησης από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων παρουσιάζει μικρότερα ποσοστά αύξησης με εξαίρεση το έτος 2000 που παρουσίασε αύξηση 29,93 %. Το 2000 ήταν άλλη μια μεταβατική χρονιά δεδομένου ότι το έτος αυτό είχε μόλις λήξει το δεύτερο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (1999) και μόλις είχε αρχίσει το τρίτο (2000).

	98/97	99/98	00/99	01/00
Από τον Τ.Π.	26,42%	16,78%	3,72%	13,38%
Επιχορηγήσεις	14,20%	-8,79%	-12,32%	-48,28%
Κ.Α.Π.	28,70%	20,10%	4,23%	17,90%
Αποδόσεις Τοπικού Χαρακτήρα	11,81%	26,48%	1,35%	12,44%
Χορηγίες Συντάξεις	20,40%	8,13%	8,08%	4,89%
Από το Π.Δ.Ε.				
Σ.Α.Τ.Α.	12,72%	5,07%	29,93%	-3,85%

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 2

Παρακάτω εξετάζεται η σχέση μεταξύ των δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού για τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης α΄ βαθμού σε σχέση με τις συνολικές του δαπάνες και η σχέση των δαπανών για τις επενδύσεις των δήμων και κοινοτήτων που χρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης) σε σχέση με τις συνολικές δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

Στον Πίνακα 3 φαίνονται τα ποσά των συνολικών δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού καθώς και τα συνολικά ποσά δαπανών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων για τα έτη 1997 έως και 2001, με βάση τα απολογιστικά στοιχεία¹¹.

σε εκατομμύρια δραχμές

Έτη	Σύνολα εξόδων Τακτικού Π/Υ	Π.Δ.Ε
1997	20.766.424	1.624.541
1998	19.500.549	1.877.468
1999	19.002.959	2.250.042
2000	19.074.026	2.528.722
2001	17.924.057	2.671.991

Πηγή: ΥΠ.ΟΙΚ.Ο

Πίνακας 3

Παρατηρούμε πως υπάρχει μια τάση μείωσης των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού, η οποία μάλιστα είναι μεγαλύτερη αν λάβουμε υπόψη και τον πληθωρισμό. Από τα 20,77 τρισεκατομμύρια δραχμές του έτους 1997, καταλήγει στα 17,92 τρισεκατομμύρια δραχμές το 2001.

¹¹ ΥΠ.ΟΙΚ.Ο, Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, Απολογισμοί ετών 1997 έως και 2001

Το αντίθετο συμβαίνει στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, όπου παρατηρείται μεγάλη αύξηση (64,5%) μεταξύ του έτους 2001 και 1997: Το έτος 1997, από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων διατέθηκαν 1,62 τρισεκατομμύρια δραχμές, ενώ το έτος 2001 διατέθηκαν 2,67 τρισεκατομμύρια δραχμές. Παρατηρούμε δηλαδή μια αύξηση 64,8% κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου των ετών 1997 έως 2001.

Το έτος με τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση στις δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων σε σχέση με το προηγούμενο, ήταν το 1999, με ποσοστιαία αύξηση 19,84%. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, αυτό ήταν το έτος που έκλεινε η προθεσμία των έργων που εντάσσονταν το δεύτερο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.

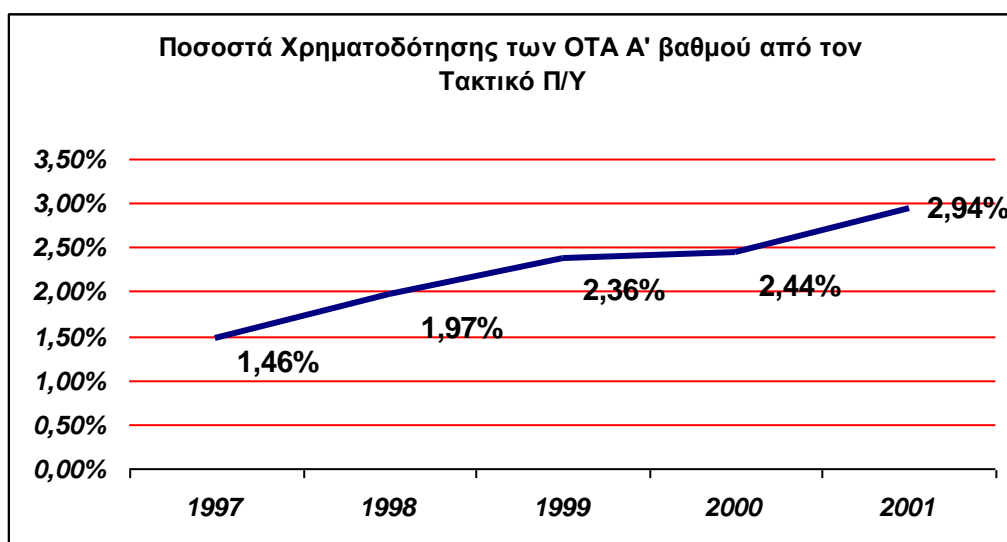
Στον Πίνακα 4 παρουσιάζεται η σχέση μεταξύ των δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού για τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης α΄ βαθμού σε σχέση με τις συνολικές του δαπάνες και η σχέση των δαπανών για τις επενδύσεις των δήμων και κοινοτήτων που χρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης).

	1997	1998	1999	2000	2001
Από τον Τ.Π.	1,46%	1,97%	2,36%	2,44%	2,94%
Επιχορηγήσεις	0,11%	0,14%	0,13%	0,11%	0,06%
Κ.Α.Π.	1,16%	1,59%	1,96%	2,03%	2,55%
Αποδόσεις Τοπικού Χαρακτήρα	0,01%	0,02%	0,02%	0,02%	0,03%
Χορηγίες Συντάξεις	0,18%	0,23%	0,25%	0,27%	0,30%
Από το Π.Δ.Ε.					
Σ.Α.Τ.Α.	6,24%	6,09%	5,34%	6,17%	5,61%

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 4

Το έτος 1997, το 1,46% του Τακτικού προϋπολογισμού προορίζονταν για την χρηματοδότηση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α΄ βαθμού. Το έτος 2001, μετά από μια πορεία σταθερής και συνεχούς αύξησης, έφθασε στο 2,94%. Αυτό σημαίνει πως σε μια περίοδο γενικότερης συγκράτησης των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού (βλ. Πίνακα 3 και Σχήμα 3) οι δαπάνες για την Τοπική Αυτοδιοίκηση διπλασιάστηκαν ως ποσοστό του Τακτικού Προϋπολογισμού. Και μάλιστα το συμπέρασμα αυτό αποκτά μεγαλύτερη σημασία, γιατί εξετάζοντας σχετικές τιμές ως προς το σύνολο των δαπανών, δεν επηρεάζεται η ανάλυση από το ύψος του πληθωρισμού.

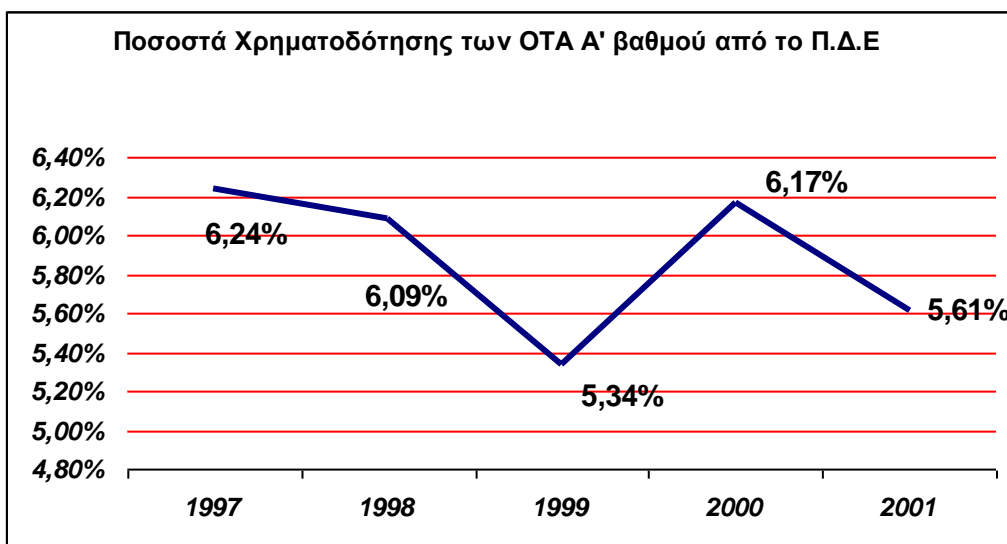
Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Σχήμα 3

Για τη χρηματοδότηση των έργων των δήμων και των κοινοτήτων, παρατηρούμε πως σταθερά η συμμετοχή της χρηματοδότησής τους από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων είναι περίπου 6%. Μόνο το έτος 1999 παρατηρείται μια σημαντική μείωση του βάρους της τοπικής αυτοδιοίκησης στις συνολικά διατιθέμενες πιστώσεις του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

Κι αυτό επειδή είδαμε ήδη παραπάνω (βλ. Πίνακα 3) πως το έτος 1999 παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση (19,84%) στις συνολικές πιστώσεις του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

Αφού η συμμετοχή της Σ.Α.Τ.Α. παρουσιάζει λοιπόν μείωση, μπορούμε ασφαλώς να συμπεράνουμε πως η αύξηση οφείλεται σε πιστώσεις κατευθυνόμενες σε άλλα έργα και όχι σε έργα ενταγμένα σε προγράμματα της τοπικής αυτοδιοίκησης α' βαθμού.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Σχήμα 4

Ενδεικτικά τέλος, και όσον αφορά τη σχέση των πόρων από κρατική χρηματοδότηση των δήμων και κοινοτήτων με τα δικά τους έσοδα, μπορούμε να κάνουμε την παρακάτω παρατήρηση:

Τα **ίδια έσοδα** των δήμων και κοινοτήτων το 1998 ήταν 402,9 δισεκατομμύρια δραχμές. Δηλαδή οι δήμοι και οι κοινότητες το 1998 είχαν ίδια έσοδα (όχι έσοδα από κρατικές επιχορηγήσεις, Κεντρικούς Αυτοτελείς

Πόρους κ.λπ.) όσα περίπου και από τον Τακτικό Προϋπολογισμό (384,1 δισεκατομμύρια δραχμές). Σε γενικές γραμμές αυτό ισχύει και για τα προηγούμενα έτη.

5.2. Κρατική χρηματοδότηση προς τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις

Στον πίνακα 5 φαίνονται τα ποσά της κρατικής χρηματοδότησης προς τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις από τον τακτικό προϋπολογισμό και από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων για τα έτη 1997 έως και 2001. Τα ποσά εκφράζονται σε εκατομμύρια δραχμές.

Η πρώτη γραμμή του πίνακα αθροίζει τα ποσά των επιχορηγήσεων, των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων και των δαπανών υγειονομικής περίθαλψης, ώστε να προκύπτει το συνολικό ποσό που διατέθηκε από τον Τακτικό Προϋπολογισμό.

Η Συλλογική Απόφαση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (Σ.Α.Ν.Α.) χρηματοδοτείται μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Αυτό που ενδιαφέρει περισσότερο όμως, είναι το άθροισμα των Επιχορηγήσεων και των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων στη δεύτερη γραμμή του Πίνακα 5.

Φαίνεται μια αύξηση που παρουσίασε η χρηματοδότηση των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων από τον τακτικό προϋπολογισμό μέσω Επιχορηγήσεων και Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων, που ποσοστιαία έφθασε το 40,3 % το 2001 συγκριτικά με το 1997. Σημαντική μεν, αλλά χωρίς να έχει ληφθεί υπόψη ο παράγοντας του πληθωρισμού και πάντως σαφώς μικρότερη από την ποσοστιαία αύξηση που παρατηρήθηκε στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης α΄ βαθμού για το ίδιο διάστημα και για τους ίδιους πόρους.

Η αύξηση αυτή οφείλεται στους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους, που υπερκαλύπτουν τη μείωση που παρατηρήθηκε στο ύψος των Επιχορηγήσεων.

Εξ' άλλου, οι δαπάνες για αρμοδιότητες που καλύπτονταν από τα ποσά των επιχορηγήσεων μεταφέρονταν στις δαπάνες που καλύπτονται από τα ποσά των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων¹².

Σημαντικά αυξήθηκαν και τα ποσά που διατέθηκαν για τη χρηματοδότηση των επενδύσεων από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (65,7%), όσο περίπου αυξήθηκε και η χρηματοδότηση της Συλλογικής Απόφασης Τοπικής Αυτοδιοίκησης για έργα των δήμων και των κοινοτήτων.

Ως προς το απόλυτο ύψος σε αριθμούς παρατηρούμε πως οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού χρηματοδοτούνται από Κρατικούς Πόρους σχεδόν με παρόμοια ποσά, με τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' βαθμού να χρηματοδοτούνται κάπως παραπάνω από τον Τακτικό Προϋπολογισμό (Κ.Α.Π.).

σε εκατομμύρια δραχμές

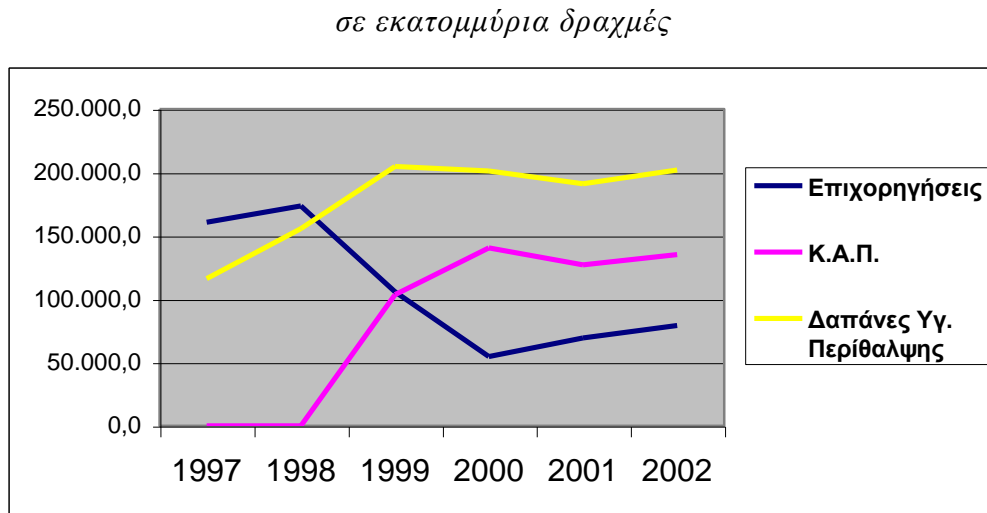
	1997	1998	1999	2000	2001
Από τον Τ.Π.	276.114,8	327.504,0	414.972,8	438.136,1	415.285,2
Από επιχορηγήσεις και Κ.Α.Π.	159.874,2	171.934,0	210.262,8	236.875,5	224.284,6
Επιχορηγήσεις	159.844,2	171.934,0	106.762,8	96.452,4	97.355,2
Κ.Α.Π.	30,0	0,0	103.500,0	140.423,1	126.929,4
Δαπάνες Υγ. Περιθαλψης	116.240,6	155.570,0	204.710,0	201.260,6	191.000,6
Από το Π.Δ.Ε.	96.545,6	98.176,3	125.922,0	102.205,0	160.000,0
Σ.Α.Ν.Α.	25.708,6	25.120,3	21.570,0		
Σ.Α.Ν.Α./2	70.837,0	73.056,0	104.352,0	102.205,0	160.000,0

Πηγή: ΥΠ.ΟΙΚ.Ο

Πίνακας 5

¹² Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 1999, ΥΠ.ΟΙΚ.Ο.

Τα παραπάνω απεικονίζονται και στο σχήμα 5: Η μείωση των Επιχορηγήσεων αντισταθμίζεται από την αύξηση των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Σχήμα 5

Στον Πίνακα 6 καταγράφονται οι ποσοστιαίες μεταβολές από έτος σε έτος για την εξεταζόμενη περίοδο. Έτσι βλέπουμε την ποσοστιαία μεταβολή για κάθε κατηγορία κρατικής χρηματοδότησης προς τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης β' βαθμού το έτος 1998 σε σχέση με το έτος 1997, το έτος 1999 σε σχέση με το έτος 1998 και το έτος 2000 σε σχέση με το 1999.

	98/97	99/98	00/99
Από τον Τ.Π.	18,61%	26,71%	5,58%
Από επιχορηγήσεις και Κ.Α.Π.	7,54%	22,29%	12,66%
Επιχορηγήσεις	7,56%	-37,90%	-9,66%
Κ.Α.Π.			35,67%
Δαπάνες Υγ. Περίθαλψης	33,83%	31,59%	-1,69%
Από το Π.Δ.Ε.	1,69%	28,26%	-18,83%
Σ.Α.Ν.Α.	-2,29%	-14,13%	
Σ.Α.Ν.Α./2	3,13%	42,84%	-2,06%

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 6

Επιβεβαιώνονται και εδώ οι παρατηρήσεις που έγιναν πιο πάνω: Οι επιχορηγήσεις υποχωρούν υπέρ των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων και η Συλλογική Απόφαση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης αυξάνεται σημαντικά το 1999 (έτος λήξης του δεύτερου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης) για να υποχωρήσει σημαντικά το 2000 (έτος έναρξης του τρίτου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης).

Παρακάτω εξετάζεται η σχέση μεταξύ των δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού για τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης β' βαθμού σε σχέση με τις συνολικές του δαπάνες και η σχέση των δαπανών για τις επενδύσεις των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων που χρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Συλλογική Απόφαση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης).

Όπως είδαμε και παραπάνω, στον Πίνακα 3 φαίνονται τα ποσά των συνολικών δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού καθώς και τα συνολικά

ποσά δαπανών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων για τα έτη 1997 έως και 2001, με βάση τα απολογιστικά στοιχεία.

Το έτος 1997, το 1,33% του Τακτικού προϋπολογισμού προορίζονταν για την χρηματοδότηση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης β' βαθμού. Το έτος 2001, μετά από μια πορεία σταθερής και συνεχούς αύξησης, έφθασε στο 2,32%. Τα αντίστοιχα ποσοστά αν δεν ληφθούν υπόψη οι δαπάνες υγειονομικής περίθαλψης είναι 0,77% το 1997 και 1,25 το 2001.

Αυτό σημαίνει και εδώ όπως και προηγούμενα με την περίπτωση των δήμων και των κοινοτήτων, πως σε μια περίοδο γενικότερης συγκράτησης των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού (βλ. Πίνακα 3) οι δαπάνες για την Τοπική Αυτοδιοίκηση β' βαθμού σχεδόν διπλασιάστηκαν ως ποσοστό του Τακτικού Προϋπολογισμού. Και εδώ το συμπέρασμα αυτό αποκτά μεγαλύτερη σημασία, γιατί εξετάζοντας σχετικές τιμές ως προς το σύνολο των δαπανών, δεν επηρεάζεται η ανάλυση από το ύψος του πληθωρισμού.

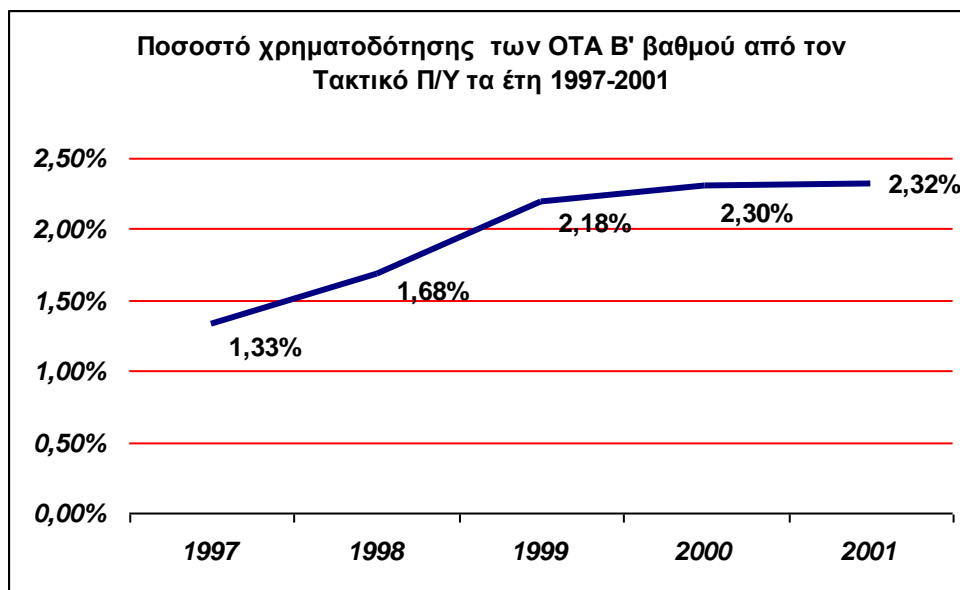
Για τη χρηματοδότηση των έργων των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων, παρατηρούμε πως σταθερά η συμμετοχή της χρηματοδότησής τους από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων είναι σχεδόν 6%.

Μόνο το 2000 παρατηρείται μια σημαντική μείωση του βάρους της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης στις συνολικά διατιθέμενες πιστώσεις του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Το 2000 ήταν και το πρώτο έτος εφαρμογής του τρίτου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

	1997	1998	1999	2000	2001
Από τον Τ.Π.	1,33%	1,68%	2,18%	2,30%	2,32%
Από επιχορηγήσεις και Κ.Α.Π.	0,77%	0,88%	1,11%	1,24%	1,25%
Επιχορηγήσεις	0,77%	0,88%	0,56%	0,51%	0,54%
Κ.Α.Π.	0,00%	0,00%	0,54%	0,74%	0,71%
Δαπάνες Υγ. Περίθαλψης	0,56%	0,80%	1,08%	1,06%	1,07%
Από το Π.Δ.Ε.	5,94%	5,23%	5,60%	4,04%	5,99%
Σ.Α.Ν.Α.	1,58%	1,34%	0,96%	0,00%	0,00%
Σ.Α.Ν.Α./2	4,36%	3,89%	4,64%	4,04%	5,99%

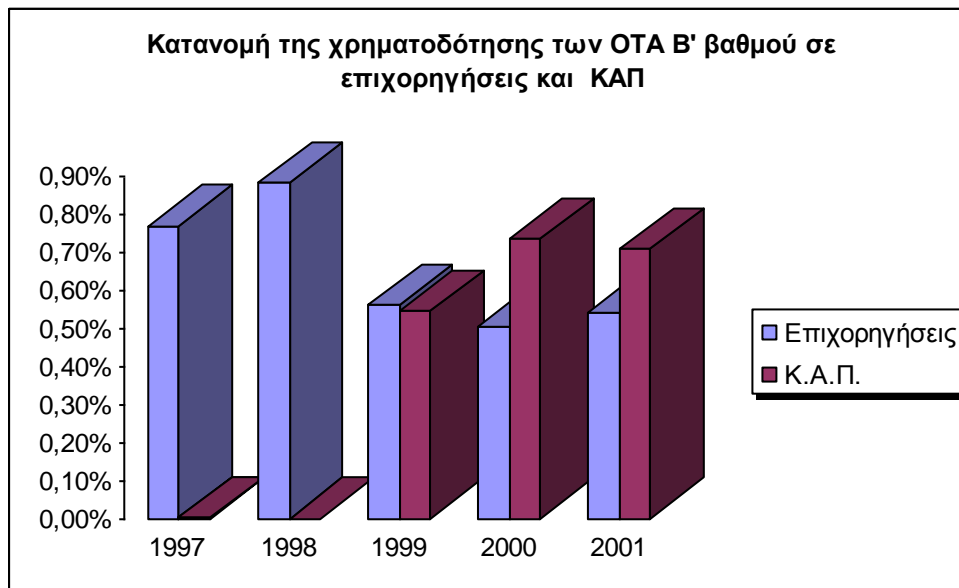
Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 7

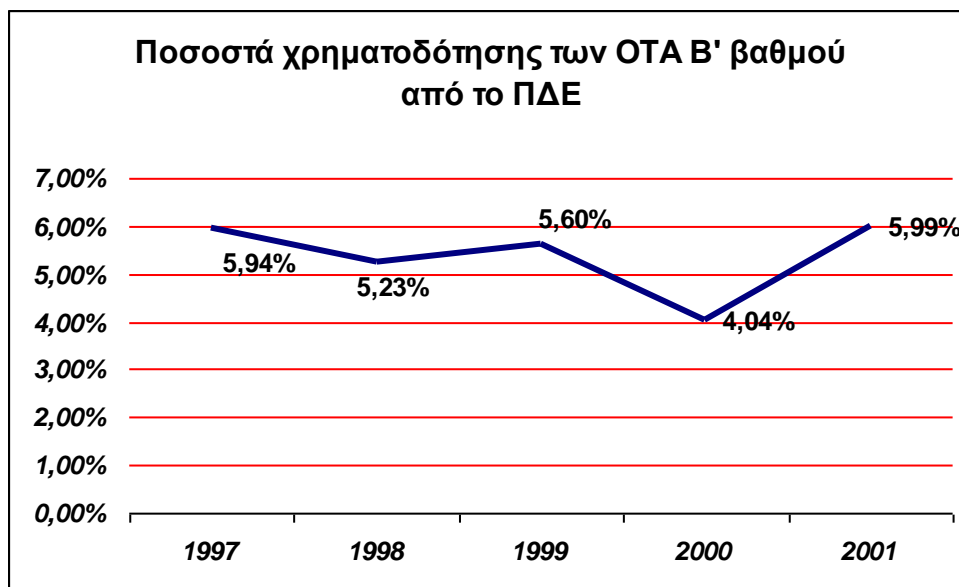
Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Σχήμα 6

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Σχήμα 7

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Σχήμα 8

Κεφάλαιο 6

Περιφέρειες: Η Αποκέντρωση της Δημόσιας Διοίκησης

6.1. Θεσμικό πλαίσιο

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελεί το δεύτερο σκέλος διοικητικής οργάνωσης του κράτους, μετά την κεντρική διοίκηση.

Η δημιουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης απελευθέρωσε σε ένα μεγάλο βαθμό την κεντρική διοίκηση από την πίεση του συγκεντρωτισμού και της γραφειοκρατίας της κεντρικής εξουσίας.

Οι Περιφέρειες συγκροτήθηκαν¹³ ως βασικό επίπεδο της πραγματικά αποκεντρωμένης δημόσιας διοίκησης.

Εξετάζοντας το θέμα της αποκέντρωσης του κράτους από τη σκοπιά των αριθμών, των πόρων που διατίθενται δηλαδή σε θεσμούς που στηρίζουν την αποκέντρωση, επιβάλλεται να εξετάσουμε σύντομα και τα οικονομικά των Περιφερειών.

Οι βασικοί λόγοι για τους οποίους σχεδιάστηκε και στηρίχτηκε η αποκέντρωση¹⁴ είναι η αποτελεσματικότερη και πιο ευέλικτη λειτουργία της κεντρικής διοίκησης, η προσαρμογή στις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής της χώρας και η ικανότητα της περιφέρειας να συμβάλει πιο αποτελεσματικά στο σχεδιασμό της ανάπτυξης.

Η νέα αυτή δομή της δημόσιας διοίκησης φέρνει το κράτος στην περιφέρεια παρέχοντας τη δυνατότητα της ανάπτυξης πρωτοβουλιών σε κάθε επίπεδο και της καλύτερης εξυπηρέτησης των πολιτών.

¹³ Νόμος 2503/97

¹⁴ Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού, ΥΠ.ΟΙΚ.Ο. 1999

Με τις διατάξεις του Ν. 2503/97 θεσμοθετήθηκε η περιφέρεια ως ενιαία αποκεντρωμένη μονάδα διοίκησης του κράτους που αναλαμβάνει το σχεδιασμό, τον προγραμματισμό, το συντονισμό και την εφαρμογή των πολιτικών για την αναπτυξιακή πορεία του χώρου ευθύνης της.

Καθορίστηκε το εύρος των αρμοδιοτήτων που ανήκουν στο Γενικό Γραμματέα της περιφέρειας και οι αρμοδιότητες¹⁵ που ασκούν οι υπηρεσίες που βρίσκονται στη χωρική έκταση της, συμπεριλαμβανομένων και των υπηρεσιών της περιφέρειας στο νομό ή νομαρχία.

Ο Γενικός Γραμματέας της περιφέρειας είναι εκπρόσωπος της Κυβέρνησης. Σε κάθε περιφέρεια λειτουργεί περιφερειακό συμβούλιο στο οποίο προεδρεύει ο Γενικός Γραμματέας της περιφέρειας και έχει συσταθεί μία Γενική Διεύθυνση η οποία συγκροτείται από διάφορες Διευθύνσεις. Η αποστολή, η διάρθρωση και οι αρμοδιότητες των Υπηρεσιών (Διευθύνσεων) αυτών, περιορίζονται στη χωρική έκταση της περιφέρειας στην οποία ασκούσαν τις αρμοδιότητες τους οι αντίστοιχες υπηρεσίες διανομαρχιακές, περιφερειακές των Υπουργείων και οι περιφερειακές σε επίπεδο νομού ή νομαρχίας, οι οποίες καταργήθηκαν.

¹⁵ Η μεταφορά αρμοδιοτήτων έγινε με τον ν.2647/98 “Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στις Περιφέρειες και άλλες διατάξεις” με τον οποίο μεταφέρθηκαν αρμοδιότητες κυρίως των:

- ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α
- Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ
- Υπουργείο Γεωργίας
- Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών
- Υγείας και Πρόνοιας

και δευτερευόντως των:

- Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
- Υπουργείο Εργασίας
- Υπουργείο Πολιτισμού
- Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας

Τα υπόλοιπα Υπουργεία δεν μεταβίβασαν αρμοδιότητες.

Για τη στελέχωση, οργάνωση και λειτουργία των περιφερειών μεταφέρθηκαν αυτοδικαίως τόσο οι οργανικές θέσεις του πάσης φύσεως προσωπικού των Υπουργείων που ήταν κατανεμημένες στις περιφέρειες και κατατάσσονται σε αντίστοιχους κλάδους όσο και το απαραίτητο προσωπικό. Οι εντασσόμενοι και κατατασσόμενοι υπάλληλοι καθίστανται οργανικά υπάλληλοι της περιφέρειας.

Οι πιστώσεις για την άσκηση των αρμοδιοτήτων γράφονται σε ξεχωριστό τόμο του Κρατικού Προϋπολογισμού κατά Περιφέρεια, Νομό ή Νομαρχία και ειδικό φορέα δραστηριότητας. Κύριος διατάκτης του προϋπολογισμού είναι ο Γενικός Γραμματέας της περιφέρειας με εξαίρεση τις πιστώσεις των ειδικών φορέων των νομών ή νομαρχιών της περιφέρειας που βρίσκονται εκτός του νομού της έδρας. Σε αυτή την περίπτωση κύριος διατάκτης είναι ο προϊστάμενος της διεύθυνσης Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή διοίκησης του νομού ή της νομαρχίας.

6.2. Περιφερειακά Ταμεία Ανάπτυξης

Τα Περιφερειακά Ταμεία Ανάπτυξης αποτελούν νέο θεσμό με κύρια αρμοδιότητα την ταμειακή διαχείριση των πιστώσεων του Π.Δ.Ε. των περιφερειών. Είναι νομικά πρόσωπα, ιδιωτικού δικαίου, δεν έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα και έχουν συσταθεί στις έδρες των περιφερειών της χώρας. Εποπτεύονται από τον Υπουργό Εσωτερικών. Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και προεδρεύει ο Γενικός Γραμματέας της περιφέρειας.

Σκοποί και αρμοδιότητες των Π.Τ.Α. είναι η διαχείριση των πιστώσεων του Π.Δ.Ε. καθώς και των χρηματοδοτήσεων που προέρχονται από διάφορα κοινοτικά προγράμματα και πρωτοβουλίες και αφορούν δράσεις περιφερειακού, νομαρχιακού ή τοπικού χαρακτήρα, όπως:

- τεχνική υποστήριξη της περιφέρειας, η εκπόνηση μελετών, ερευνών κ.λπ.,
- επιβολή, βεβαίωση και είσπραξη τελών, δικαιωμάτων και εισφορών υπέρ του ταμείου μετά από έγκριση του περιφερειακού συμβουλίου, και
- συμμετοχή σε προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Για τον καλύτερο έλεγχο και τη διασφάλιση της διαφάνειας στην οικονομική τους διαχείριση, τα ΠΤΑ υποχρεούνται να τηρούν βιβλία Γ κατηγορίας του κώδικα βιβλίων και στοιχείων, να εφαρμόζουν το γενικό λογιστικό σχέδιο και να δημοσιεύουν ισολογισμό.

6.3. Ο Οργανισμός της Περιφέρειας: Πόροι - Υπηρεσίες

Οι περιφέρειες δεν έχουν ίδια έσοδα και οι δαπάνες για τη λειτουργία αυτών καλύπτονται εξ ολοκλήρου από τον Κ.Π., τόσο για τη μισθοδοσία του προσωπικού τους, όσο και για τις πάσης φύσεως λειτουργικές τους ανάγκες.

Οι πιστώσεις των περιφερειών εγγράφονται σε τρία μέρη: Το πρώτο αφορά τις πιστώσεις που καλύπτουν τις δαπάνες λειτουργίας των υπηρεσιών των Γενικών Γραμματειών των Περιφερειών, το δεύτερο μέρος αφορά τις επιχορηγήσεις προς τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις που όπως έχει ήδη αναφερθεί εγγράφονται στον προϋπολογισμό της περιφέρειας η οποία απλώς τις αποδίδει στις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και το τρίτο μέρος αφορά τις πιστώσεις που καλύπτουν τις περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών (Υπηρεσίες Φοροτεχνικών, Υπηρεσίες Τελωνείων και υπηρεσίες Δημοσιονομικού Ελέγχου).

Θα παρουσιασθούν εδώ μόνο τα οικονομικά στοιχεία για τις Υπηρεσίες των Περιφερειών, δεδομένου πως οι επιχορηγήσεις προς τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις έχουν ήδη εξετασθεί πιο πάνω στο αντίστοιχο κεφάλαιο ενώ οι πιστώσεις των περιφερειακών υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομίας και

Οικονομικών δεν αποτελούν άμεσο πόρο των περιφερειών τον οποίο μπορούν να διαθέσουν στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους.

Οι Υπηρεσίες της περιφέρειας είναι οι εξής:

- Υπηρεσίες Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Υπηρεσίες Σχεδιασμού και Ανάπτυξης
- Υπηρεσίες Δημοσίων έργων, Περιβάλλοντος και Χωροταξίας
- Υπηρεσίες Υγείας και Πρόνοιας
- Υπηρεσίες Δασών και Δασαρχείων
- Υπηρεσίες Γεωργίας

Στον Πίνακα 8 καταγράφεται η πορεία των δαπανών των Υπηρεσιών των Περιφερειών.

σε εκατομμύρια δραχμές

	1997	1998	1999	2000	2001
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	16.982	59.522	166.782	179.505	179.868
Υπηρεσίες Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης	3.842	12.946	16.025	19.046	22.202
Υπηρεσίες Σχεδιασμού και ανάπτυξης	162	1.514	1.624	1.716	1.913
Υπηρεσίες Δημοσίων έργων, Περιβάλλοντος και Χωροταξίας	301	12.060	12.619	12.915	13.064
Υπηρεσίες Υγείας και Πρόνοιας	0	0	102.022	111.673	108.098
Υπηρεσίες Δασών και Δασαρχείων	12.676	32.420	33.867	33.347	33.627
Υπηρεσίες Γεωργίας	0	582	624	809	963

Πηγή: ΥΠ.ΟΙΚ.Ο

Πίνακας 8

Είναι αμέσως φανερό η πολύ μεγάλη αύξηση που ακολούθησε την ψήφιση του νόμου 2503/97. Οι δαπάνες της περιφέρειας υπέρ-δεκαπλασιάστηκαν το 2001 σε σχέση με το 1997.

Ωστόσο η μεγάλη αύξηση αφορά το έτος 1998 αλλά κυρίως το έτος 1999, αφού στη συνέχεια οι δαπάνες σταθεροποιούνται στα επίπεδα αυτά.

Η συμμετοχή των δαπανών αυτών στο σύνολο των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού (βλ. και Πίνακα 3), ξεκινάει από το αμελητέο 0,1% και φθάνει στο πολύ χαμηλό 1,0%. Ενώ παρατηρούμε δηλαδή δεκαπλασιασμό των δαπανών κατά τη διάρκεια της περιόδου των ετών 1997 έως και 2001, αυτές μάλλον παραμένουν χαμηλές συγκρινόμενες με τις συνολικές δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού.

Το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών των περιφερειών καλύπτει τις αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Υγείας και Πρόνοιας¹⁶. Αρμοδιότητες που ανατέθηκαν στις Περιφέρειες από το έτος 1999 και μετά και αποτελούν το 61,2% το έτος 1999, το 62,21% το έτος 2000 και το 60,1% το έτος 2001 των συνολικών δαπανών των Υπηρεσιών των Περιφερειών.

Ακολουθούν με μεγάλη διαφορά στο ύψος των δαπανών οι Υπηρεσίες Δασών και Δασαρχείων και στη συνέχεια οι Υπηρεσίες Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

	1997	1998	1999	2000	2001
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	0,1%	0,3%	0,9%	0,9%	1,0%

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9

¹⁶ βλ. νόμο 2503/97 «Διοίκηση, οργάνωση, στελέχωση της Περιφέρειας, ρύθμιση θεμάτων για την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις».

Σύγκριση με τα αντίστοιχα ποσοστά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν μπορεί να γίνει, γιατί το ύψος των δαπανών έχει να κάνει και με τις αρμοδιότητες, τα μεγέθη και άλλες παραμέτρους που δεν επιτρέπουν άμεση σύγκριση.

Ενδεικτικά απλώς, η συμμετοχή των δαπανών της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης στις συνολικές δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού έφτασε το έτος 2001 το 2,32%, ενώ η συμμετοχή των δαπανών της τοπικής αυτοδιοίκησης α΄ βαθμού στις συνολικές δαπάνες του Τακτικού προϋπολογισμού έφτασε το έτος 2001 το ποσοστό 2,94%.

Παρακάτω, στον Πίνακα 10 καταγράφονται οι πιστώσεις που διατέθηκαν στις Περιφέρειες από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων μέσω της Συλλογικής Απόφασης Έργων Περιφέρειας.

Και εδώ καταγράφεται μια πολύ μεγάλη αύξηση, ειδικά τα έτη 1999 και 2000.

σε εκατομμύρια δραχμές

	1997	1998	1999	2000	2001
Σ.Α.Ε.Π.	0,0	8.861,7	56.173,4	166.060,6	149.569,0

Πηγή: ΥΠ.ΟΙΚ.Ο.

Πίνακας 10

Στον Πίνακα 11 (και στο Σχήμα 9) φαίνεται η συμμετοχή των δαπανών από τη Συλλογική Απόφαση Έργων Περιφέρειας στις συνολικές δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

Φαίνεται καθαρά αυτό που αναφέρθηκε λίγο παραπάνω: Η συμμετοχή των δαπανών από τη Συλλογική Απόφαση Έργων Περιφέρειας στις συνολικές

δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, από το αμελητέο 0,5% το έτος 1998, φθάνει στο σημαντικό ποσοστό του 5,6% το έτος 2001, ενώ το έτος 2000 είχε φθάσει το 6,6%.

Ενδεικτικά και πάλι, η συμμετοχή των δαπανών της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης στις συνολικές δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων έφτασε το έτος 2001 το 5,99%, ενώ η συμμετοχή των δαπανών της τοπικής αυτοδιοίκησης α΄ βαθμού στις συνολικές δαπάνες του Τακτικού προϋπολογισμού έφτασε το έτος 2001 το ποσοστό 5,61%.

	1997	1998	1999	2000	2001
Σ.Α.Ε.Π.	0,0%	0,5%	2,5%	6,6%	5,6%

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 11

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Σχήμα 9

Συμπεράσματα

Ο.Τ.Α. α' βαθμού

1. Με την καθιέρωση των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων η χρηματοδότηση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης γίνεται από φορολογικά έσοδα και το ύψος τους αποδεδειγμένα από πολιτικές παρεμβάσεις ενώ ταυτόχρονα διευκολύνεται και ο οικονομικός προγραμματισμός των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
2. Η χρηματοδότηση των δήμων και κοινοτήτων από τον τακτικό προϋπολογισμό παρουσίασε σημαντική αύξηση που ποσοστιαία έφθασε το 73,6 % το έτος 2001 συγκριτικά με το έτος 1997. Η σημαντική αυτή αύξηση οφείλεται στον διπλασιασμό σχεδόν των Κεντρικών Αυτοτελών πόρων. Η συμμετοχή των επιχορηγήσεων ήταν και παρέμεινε πολύ χαμηλή στο σύνολο των χρηματοδοτήσεων από τον Τακτικό Προϋπολογισμό.
3. Σημαντικά αυξήθηκαν τα ποσά που διατέθηκαν για τη χρηματοδότηση των επενδύσεων των Ο.Τ.Α. α' βαθμού από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (48%). Το πρώτο έτος εφαρμογής του τρίτου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης ήταν το έτος με τη μεγαλύτερη αύξηση (29,93%) των δαπανών από τη Σ.Α.Τ.Α.
4. Υπάρχει μια τάση μείωσης των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού, ενώ το αντίθετο συμβαίνει στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων. Το έτος 1997, το 1,46% του Τακτικού προϋπολογισμού προοριζόνταν για την χρηματοδότηση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' βαθμού. Το έτος 2001, μετά από μια πορεία σταθερής και συνεχούς αύξησης, έφθασε στο 2,94%. Αυτό σημαίνει πως σε μια περίοδο γενικότερης συγκράτησης των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού (βλ. Πίνακα 3 και Σχήμα 3)

οι δαπάνες για την Τοπική Αυτοδιοίκηση διπλασιάστηκαν ως ποσοστό του Τακτικού Προϋπολογισμού.

5. Τα ίδια έσοδα των δήμων και κοινοτήτων το 1998 ήταν όσα περίπου και από τον Τακτικό Προϋπολογισμό. Σε γενικές γραμμές αυτό ισχύει και για τα προηγούμενα έτη.

Ο.Τ.Α. β' βαθμού

1. Η αύξηση που παρουσίασε η χρηματοδότηση των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων από τον τακτικό προϋπολογισμό μέσω Επιχορηγήσεων και Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων, έφθασε το 40,3 % το 2001 συγκριτικά με το 1997. Σημαντική μεν, αλλά χωρίς να έχει ληφθεί υπόψη ο παράγοντας του πληθωρισμού και πάντως μικρότερη από την ποσοστιαία αύξηση που παρατηρήθηκε στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' βαθμού.
2. Σημαντικά αυξήθηκαν τα ποσά που διατέθηκαν για τη χρηματοδότηση των επενδύσεων από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (65,7%).
3. Σε μια περίοδο γενικότερης συγκράτησης των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού (βλ. Πίνακα 3) οι δαπάνες για την Τοπική Αυτοδιοίκηση β' βαθμού σχεδόν διπλασιάστηκαν ως ποσοστό του Τακτικού Προϋπολογισμού.
4. Ωστόσο, σε μεγάλο βαθμό η Ν.Α. απλώς μεσολαβεί στη διάθεση συγκεκριμένων πόρων με προκαθορισμένη χρήση έχοντας μικρότερη δυνατότητα πρωτοβουλίας από ότι δείχνει το ύψος αυτών των πόρων (βλ. σελ. 30 και 31 σχετικά με τη διάθεση των πόρων).

5. Για τη χρηματοδότηση των έργων των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων, παρατηρούμε πως σταθερά η συμμετοχή της χρηματοδότησής τους από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων είναι σχεδόν 6%. Το 2000 παρατηρείται μείωση του βάρους της Ν.Α. στις συνολικά διατιθέμενες πιστώσεις του Π.Δ.Ε. Το 2000 ήταν το πρώτο έτος εφαρμογής του τρίτου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Περιφερειακή Διοίκηση

1. Την ψήφιση του νόμου 2503/97 ακολούθησε πολύ μεγάλη αύξηση στις πιστώσεις και δαπάνες των Περιφερειών. Οι δαπάνες των περιφερειών υπέρ-δεκαπλασιάστηκαν το 2001 σε σχέση με το 1997. Ωστόσο η μεγάλη αύξηση αφορά το έτος 1998 αλλά κυρίως το έτος 1999, αφού στη συνέχεια οι δαπάνες σταθεροποιούνται στα επίπεδα αυτά.
2. Η συμμετοχή των δαπανών αυτών στο σύνολο των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού φθάνει παρόλα αυτά στο πολύ χαμηλό 1,0%. Ενώ παρατηρούμε δηλαδή δεκαπλασιασμό των δαπανών κατά τη διάρκεια της περιόδου των ετών 1997 έως και 2001, αυτές παραμένουν χαμηλές συγκρινόμενες με τις συνολικές δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού.
3. Το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών των περιφερειών καλύπτει τις αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Υγείας και Πρόνοιας
4. Η συμμετοχή των δαπανών από τη Συλλογική Απόφαση Έργων Περιφέρειας στις συνολικές δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, από το 0,5% το έτος 1998, φθάνει στο 5,6% το έτος 2001, ενώ το έτος 2000 είχε φθάσει το 6,6%.

5. Φαίνεται πως η Περιφερειακή Διοίκηση χρησιμοποιείται περισσότερο ως αναπτυξιακό εργαλείο και λιγότερο ως θεσμός αποκέντρωσης της Δημόσιας εξουσίας αν κρίνουμε από το χαμηλό ποσοστό συμμετοχής των λειτουργικών της δαπανών στο σύνολο του Τακτικού Προϋπολογισμού, σε αντίθεση με τη συμμετοχή της Συλλογικής Απόφασης Έργων Περιφέρειας στο συνολικό Π.Δ.Ε.

Βιβλιογραφία

Κρατικοί Προϋπολογισμοί - Εισηγητικές Εκθέσεις

- Τακτικός Προϋπολογισμός 2003, Τακτικός Προϋπολογισμός. Περιφερειακές Υπηρεσίες, Τόμος Α', Μέρος ΙΙ, Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.
- Εισηγητική Έκθεση Κρατικού Π/Υ 1998. Υπουργείο Οικονομικών
- Εισηγητική Έκθεση Κρατικού Π/Υ 1999. Υπουργείο Οικονομικών
- Εισηγητική Έκθεση Κρατικού Π/Υ 2000. Υπουργείο Οικονομικών
- Εισηγητική Έκθεση Κρατικού Π/Υ 2001. Υπουργείο Οικονομικών
- Εισηγητική Έκθεση Κρατικού Π/Υ 2002. Υπουργείο Οικονομικών
- Εισηγητική Έκθεση Κρατικού Π/Υ 2003. Υπουργείο Οικονομικών
- Ισολογισμός 1996, Πίνακας εσόδων – εξόδων οικονομικού έτους 1996, Υπουργείο Οικονομικών
- Ισολογισμός 1997, Πίνακας εσόδων – εξόδων οικονομικού έτους 1997, Υπουργείο Οικονομικών
- Ισολογισμός 1998, Πίνακας εσόδων – εξόδων οικονομικού έτους 1998, Υπουργείο Οικονομικών
- Ισολογισμός 1999, Πίνακας εσόδων – εξόδων οικονομικού έτους 1999, Υπουργείο Οικονομικών
- Ισολογισμός 2000, Πίνακας εσόδων – εξόδων οικονομικού έτους 2000, Υπουργείο Οικονομικών
- Ισολογισμός 2001, Πίνακας εσόδων – εξόδων οικονομικού έτους 2001, Υπουργείο Οικονομικών

Φ.Ε.Κ

- Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Αρ.Φύλ.92,1986,Νόμος 1622/86 «*Τοπική Αυτοδιοίκηση ,Περιφερειακή Ανάπτυξη και Δημοκρατικός Προγραμματισμός*», Τεύχος πρώτο,30/5

- Εφημερίδα της Κυβέρνησης,1994,Νόμος 2218/94 *«Ίδρυση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, τροποποίηση διατάξεων για την πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση και την Περιφέρεια και άλλες διατάξεις»* ,Τεύχος πρώτο,13/6
- Εφημερίδα της Κυβέρνησης,Αρ.Φύλ.107,1997, Νόμος.2503/97 *«Διοίκηση, Οργάνωση, Στελέχωση της Περιφέρειας, ρύθμιση θεμάτων για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και άλλες Διατάξεις»*, Τεύχος πρώτο,14/7
- Εφημερίδα της Κυβέρνησης,1998,Νόμος 2647/95 *«Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στις Περιφέρειες και άλλες Διατάξεις»* .

Συγγράμματα

- ΒΑΡΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Εκπαιδευτικές σημειώσεις για το μάθημα *«Προϋπολογισμός – Δημόσιο Λογιστικό»*, του Τμήματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Ανάπτυξης της Εθνικής Σχολής Δημόσια Διοίκησης.
- ΣΑΠΟΥΝΑΚΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ, Εκπαιδευτικές σημειώσεις για το μάθημα *«Τα οικονομικά της Αυτοδιοίκησης»*, του Τμήματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Ανάπτυξης της Εθνικής Σχολής Δημόσια Διοίκησης.